

Határozatok Tára

A TÖRVÉNYSZÉK ÍTÉLETE (ötödik tanács)

2012. június 29.*

„Verseny — Kartellek — A földgáz német és francia piacai — Az EK 81. cikk megsértését megállapító határozat — A piac felosztása — A jogsértés időtartama — Bírságok”

A T-360/09. sz. ügyben,

az **E.ON Ruhrgas AG** (székhelye: Essen [Németország]),

az **E.ON AG** (székhelye: Düsseldorf [Németország])

(képviselik őket: G. Wiedemann és T. Klose ügyvédek)

felpereseknek

az **Európai Bizottság** (képviselik: V. Di Bucci, A. Bouquet és R. Sauer, meghatalmazotti minőségben, segítőjük: M. Buntscheck ügyvéd)

alperes ellen

elsődlegesen az [EK 81. cikk] alkalmazására vonatkozó eljárásban (COMP/39.401 – E.ON/GDF ügy) 2009. július 8-án hozott C(2009) 5355 végleges bizottsági határozat megsemmisítése iránti kérelme, valamint másodlagosan a felperesekkel szemben kiszabott bírság összegének csökkentése iránti kérelme tárgyában,

A TÖRVÉNYSZÉK (ötödik tanács),

tagjai: S. Papasavvas elnök (előadó), V. Vadapalas és K. O’Higgins bírák,

hivatalvezető: T. Weiler tanácsos,

tekintettel az írásbeli szakaszra és a 2011. szeptember 23-i tárgyalásra,

meghozta a következő

* Az eljárás nyelve: német.

Ítéletet

Jogi háttér

1. Az Európai Unió joga

- 1 A földgáz belső piacára vonatkozó közös szabályokról szóló, 1998. június 22-i 98/30/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL L 204, 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 12. fejezet, 2. kötet, 28. o.; a továbbiakban: első gázirányelv) közös szabályokat alkotott a földgáz szállítására, elosztására, ellátására és tárolására vonatkozóan. Meghatározta a földgázágazat – beleértve a cseppfolyósított földgázt (LNG) – szervezésével és működésével, a piacra jutással, a hálózatok üzemeltetésével és a földgáz szállítására, elosztására, ellátására, vásárlására és tárolására szóló engedélyek kiadására alkalmazható kritériumokkal és eljárásokkal összefüggő szabályokat.
- 2 Az első földgázirányelv arra kötelezte a tagállamokat, hogy fokozatosan nyissák meg a versenynek a földgázellátás piacát a nagyfogyasztók számára, és harmadik személyeknek biztosítsanak hozzáférést a létező szállítási hálózathoz.
- 3 Az első földgázirányelv 29. cikke (1) bekezdésének és 30. cikkének megfelelően a tagállamoknak hatályba kellett léptetniük azokat a törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezéseket, amelyek szükségesek voltak ahhoz, hogy az irányelvnek legkésőbb 2000. augusztus 10-ig megfeleljenek.
- 4 Az első földgázirányelvet 2004. július 1-jétől hatályon kívül helyezte a földgáz belső piacára vonatkozó közös szabályokról és a 98/30 irányelv hatályon kívül helyezéséről szóló, 2003. június 26-i 2003/55/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL L 176, 57. o.; magyar nyelvű különkiadás 12. fejezet, 2. kötet, 230. o.).

2. A nemzeti jogok

A német jog

- 5 Az 1935. december 13-i Energiewirtschaftsgesetz (az energiaellátás védelméről szóló törvény, a továbbiakban: 1935. évi EnWG) (RGBl. I S. 1451) a német gázellátó társaságok tevékenységének a hatóságok általi engedélyezésére és felügyeletére vonatkozó rendszerét írta elő.
- 6 Az 1957. július 27-i Gesetz gegen Wettbewerbsbeschränkungen (versenykorlátozás elleni törvény, a továbbiakban: GWB) (BGBl. I S. 1081) 103. §-a alapján egyes, energiaelosztó társaságok közötti, valamint e társaságok és a helyi önkormányzatok közötti megállapodások mentesek voltak a versenytorzító megállapodások kötésére vonatkozó tilalom alól. E mentesség vonatkozott többek között az ún. demarkációs megállapodásokra, amelyekkel a vállalkozások megállapodtak abban, hogy nem szolgáltatnak villamos energiát vagy gázt egymás területén, valamint az ún. kizárólagos koncessziós megállapodásokra, amelyekkel a helyi önkormányzat biztosított kizárólagos koncessziót valamely társaságnak, megengedve számára, hogy használja a közterületeket az elosztórendszer kiépítése és működtetése érdekében. A végrehajtás érdekében e megállapodásokat be kellett jelenteni az illetékes versenyhatósághoz, amely jogosult volt azok megtiltására, ha úgy vélte, hogy azok a jogszabályi mentességgel való visszaélést jelentenek.
- 7 Az 1998. április 24-i Gesetz zur Neuregelung des Energiewirtschaftsrechts (az energiagazdálkodás újraszabályozásáról szóló törvény [BGBl. 1998. I, 730. o.]) azonnali hatállyal eltörölte a GWB 103. §-ában előírt demarkációs és kizárólagos koncessziós megállapodásokra alkalmazandó mentességet. Ez a törvény az 1935. évi EnWG helyébe a Gesetz über die Elektrizitäts- und Gasversorgung – Energiewirtschaftsgesetzet (energiagazdálkodási törvény, a továbbiakban: 1998. évi EnWG) léptette.

- 8 A 2003. május 20-i Erstes Gesetz zur Änderung des Gesetzes zur Neuregelung des Energiewirtschaftsrechts (az energiajog új szabályozására vonatkozó törvény módosításáról szóló törvény) (BGBl. 2003 I, 685. o.) az első földgázirányelv végrehajtása céljából módosította az 1998. évi EnWG-t.

A francia jog

- 9 A villamos energia és a gáz államosításáról szóló, 1946. április 8-i 46-628. számú francia törvény (a JORF 1946. április 9-i száma, 2651. o.; a továbbiakban: 1946. évi törvény) 1. cikke az energia-törvénykönyv jogszabályi részének kodifikálásáról szóló, 2011. május 9-i 2011-504. számú rendelet (a JORE, 2011. május 10-i száma, 7954. o.) általi hatályon kívül helyezését megelőzően a következőképpen rendelkezett:

„A jelen törvény kihirdetésével állami tulajdonba kerül:

[...]

2° A gyúlékony gáz termelése, szállítása, elosztása, behozatala vagy kivitele.

[...]”

- 10 Az 1946. évi törvény 3. cikkének első bekezdése a villamosenergia- és gázszolgáltatásról, valamint a villamosenergia- és gázipari vállalkozásokról szóló, 2004. augusztus 9-i 2004-803. számú törvénnyel (a JORF 2004. augusztus 11-i száma, 14256. o.) történő módosítását megelőzően a következőt állapította meg:

„Az államosított gázipari vállalkozások irányításával egy ipari és kereskedelmi jellegű közintézményt, az ún. Gaz de France (GDF), Service Nationalt bízzák meg”.

- 11 A gáz- és villamos energia piacokról, valamint a villamosenergia- és gázszolgáltatásról szóló, 2003. január 3-i 2003-8. számú törvény hatálybalépéséig (a JORF 2003. január 4-i száma., 265. o.; a továbbiakban: 2003. évi törvény) az 1946. évi törvény monopóliumot biztosított a Gaz de France-nak a gáz behozatala és kivitele terén.
- 12 A 2003. évi törvény, amelynek célja az első földgázirányelv átültetése volt, megnyitotta a francia gázpiacot a verseny előtt. E törvény többek között hozzáférést biztosított a feljogosított fogyasztóknak a hálózatokhoz és a földgázellátáshoz, és eltörölte a gáz behozatalára és kivitelére vonatkozó monopóliumot.
- 13 A Gaz de France-t a 2004-803. számú törvény részvénytársasággá alakította át.

A jogvita előzményei

1. Az érintett vállalkozások

- 14 Az első felperes, az E.ON AG és a Ruhrgas AG összefonódásával létrejött és 2003. január 31. óta 100%-ban a második felperes, az E.ON tulajdonában álló E.ON Ruhrgas AG a legnagyobb földgázszolgáltató Németországban, és az egyik legjelentősebb szereplő az európai piacon. Az ezen összefonódást engedélyező 2002. szeptember 18-i határozatukban a német hatóságok arra kötelezték az E.ON Ruhrgast, hogy 200 TWh teljes mennyiségre irányuló gázfelszabadítási programot valósítson meg.
- 15 Az E.ON olyan német vállalkozás, amely energiát, elsősorban földgázt és villamos energiát állít elő, szállít, oszt el és szolgáltat.

- 16 A GDF Suez SA a Gaz de France (a továbbiakban: GDF) és a Gaz de Suez 2008. július 22-i összefonódásával jött létre. Az energialánc teljes egészén, az upstream és a downstream villamosenergia- és földgázpiacon jelen lévő francia vállalkozásról van szó. Történelmi piaci szereplő, és az első földgázszolgáltató Franciaországban. Az egyik első földgázszolgáltató Európában.

2. A MEGAL-megállapodás

- 17 Az 1975. július 18-i megállapodással (a továbbiakban: MEGAL-megállapodás) a GDF és a Ruhrgas a MEGAL gázvezeték közös megépítéséről és működtetéséről döntött. Az 1980. január 1-je óta teljesen működőképes MEGAL az egyik legjelentősebb olyan gázvezeték, amely lehetővé teszi a gáz Németországba és Franciaországba történő behozatalát. Átmegy Németország déli részén, és 461 km-en összeköti a német–cseh határt a francia–német határral Waidhaus (Németország) és Medelsheim (Németország) között.
- 18 A MEGAL-megállapodás 2. mellékletében meghatározták a GDF, illetve a Ruhrgas által megvásárolt gázra vonatkozó betáplálási és kiadási pontokat. A Ruhrgas számára több kiadási pontot határoztak meg a MEGAL gázvezetéken, amelyekhez adott esetben további kiadási pontokat lehet hozzáadni. Ami a GDF-et illeti, utaltak arra, hogy az említett gázvezeték kiadási pontja mindazon gázmennyiség esetében, amelyet e gázvezetéken keresztül az említett társaság számára szállítani kell, a Németország és Franciaország közötti határon található pont lesz, Habkirchen (Németország) közelében, feltéve hogy a MEGAL-megállapodás felei nem állapodnak meg másként.
- 19 A MEGAL-megállapodás értelmében a GDF és a Ruhrgas létrehozta a MEGAL GmbH Mittel-Europäische Gasleitungsgesellschaft közös vállalkozást – jelenleg MEGAL Mittel-Europäische Gasleitungsgesellschaft mbH & Co. KG (a továbbiakban: MEGAL) – amelyet megbíztak a MEGAL gázvezeték megépítésével és működtetésével, valamint az utóbbin keresztül történő gázszállítással. Az említett gázvezeték tulajdonjogát is a MEGAL-ra ruházták.
- 20 A GDF és a Ruhrgas a MEGAL-megállapodás alapján létrehozta a MEGAL Finance Co. Ltd közös vállalkozást (a továbbiakban: MEGAL Finco) is, amelyet a MEGAL gázvezeték megépítéséhez szükséges tőke megszerzésével és kezelésével bíztak meg.
- 21 1975. július 18-án a Ruhrgas és a GDF tizenhárom levelet (a továbbiakban: kísérőlevelek) is aláírtak, amelyek a MEGAL gázvezeték kezelése bizonyos technikai, pénzügyi és működési szempontjainak pontosítására irányultak. E levelek között szerepel az ún. „Direktion I” és az ún. „Direktion G” levél.
- 22 A Direktion G levél ekképpen hangzik:

„[...]

Azok a szállítási kapacitások, amelyeket a [GDF] számára gázszállításra vonatkozó szerződés keretében biztosítottak vagy biztosítani fognak, a [GDF] által vásárolt vagy vásárlásra kerülő, és a [MEGAL]-nak illetve a [MEGAL Finco]-nak a [GDF] számára, Franciaország felé történő továbbítás céljából, franciaországi fogyasztásra szánt gázra vonatkoznak.

Azok a szállítási kapacitások, amelyeket a Ruhrgas számára gázszállításra vonatkozó szerződés keretében biztosítottak vagy biztosítani fognak, bármilyen más tranzitcélra irányuló szállításra vonatkoznak, valamint a gázvezetéken keresztül történő gázszállításra, és a gázvezetékéről a Németországi Szövetségi Köztársaságban való fogyasztásra szánt vagy a Ruhrgas által a Németországi Szövetségi Köztársaságon keresztül történő továbbítás céljára vásárolt, a Németországi Szövetségi Köztársaságban levett gáz szállítására vonatkoznak.

[...]”.

23 A Direktion I levél értelmében:

„[...]

A [GDF] kötelezettséget vállal arra, hogy a [MEGAL]-megállapodás keretében nem szállít, illetve szolgáltat – akár közvetlenül, akár közvetve – a Németország Szövetségi Köztársaságban található ügyfelek számára.

[...]”.

24 1976. június 22-én a Ruhrgas és a GDF bejelentette a MEGAL és a MEGAL Finco létrehozását a Bundeskartellamtnak (német szövetségi kartellhivatal).

25 Egy 2004. augusztus 13-i megállapodásban (a továbbiakban: 2004. évi megállapodás) a GDF és az E.ON Ruhrgas megerősítette, hogy régóta „semmisnek” tekintik a Direktion G és a Direktion I levelet, és e megállapodás visszaható hatállyal hatályon kívül helyezi az említett leveleket.

26 2005. szeptember 5-én a GDF és az E.ON Ruhrgas aláírt egy konzorciummegállapodást (a továbbiakban: 2005. évi megállapodás), amely 2005. október 13-án lépett hatályba, és amellyel újrafogalmazták a MEGAL-ra vonatkozó szerződéses viszonyukat. A konzorciummegállapodás szerint a MEGAL minden egyes partnere „használati jogokkal” rendelkezik a MEGAL gázvezetékre vonatkozó kapacitásrésze arányában. E megállapodást kiegészítette egy 2005. szeptember 9-i közbenső megállapodás.

27 2006. március 23-án a GDF és az E.ON olyan megállapodást kötött, amely véget vetett a 2005. évi megállapodást megelőzően közöttük létrejött, a MEGAL-ra vonatkozó minden egyéb megállapodásnak.

3. Közigazgatási eljárás

28 2006. május 5-én a Bizottság határozatokat hozott, amelyekben arra kötelezte a GDF-et és az E.ON-t, valamint azok összes leányvállalatát, hogy vessék alá magukat helyszíni vizsgálatnak a[z EK 81]. és [EK 82. cikkben] meghatározott versenyszabályok végrehajtásáról szóló, 2002. december 16-i 1/2003/EK tanácsi rendelet (HL 2003. L 1., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 8. fejezet, 2. kötet, 205. o.) 20. cikke alapján. A helyszíni vizsgálatokra 2006. május 16-án és 17-én került sor.

29 Az 1/2003 rendelet 18. cikke alapján a Bizottság több információkérést küldött a GDF-nek, az E.ON-nak és az E.ON Ruhrgasnak (a továbbiakban együtt: szóban forgó vállalkozások).

30 2007. július 18-án a Bizottság az 1/2003 rendelet 11. cikkének (6) bekezdése értelmében vett eljárást kezdeményezett.

31 2008. június 9-én a Bizottság kifogásközlést intézett az szóban forgó vállalkozásokhoz. Utóbbiak válaszképpen írásbeli észrevételeket terjesztettek elő, és meghallgatáson ismertették az álláspontjukat, amelyre 2008. október 14-én került sor.

32 2009. március 27-én a Bizottság tájékoztatta a szóban forgó vállalkozásokat a kifogásközlés óta figyelembe vett további ténybeli körülményekről, és kérte őket, hogy írásban válaszoljanak. A Bizottság azt is megengedte nekik, hogy hozzáférjenek a kifogásközlésre adott válaszaik nem bizalmas változatához, valamint a kifogásközlés elfogadása óta összegyűjtött dokumentumokhoz. A szóban forgó vállalkozások közül a GDF 2009. május 4-én, a felperesek május 6-án küldték el az észrevételeiket.

A megtámadott határozat

33 2009. július 8-án a Bizottság elfogadta a[z EK 81. cikk] alkalmazására vonatkozó eljárásban (COMP/39.401 – E.ON/GDF ügy) hozott C(2009) 5355 végleges határozatot (a továbbiakban: megtámadott határozat), amelynek az összefoglalóját az *Európai Unió Hivatalos Lapjának* 2009. október 16-i számában (HL C 248., 5. o.) tették közzé.

- 34 A megtámadott határozatban a Bizottság megállapította, hogy a szóban forgó magatartás az EK 81. cikk értelmében vett, a szóban forgó vállalkozások közötti megállapodás és/vagy összehangolt magatartás volt, amely abban állt, hogy nem lépnek be – vagy csak korlátozottan lépnek be – egymás hazai piacára, és így védik nemzeti piacukat, tartózkodva attól, hogy egymás nemzeti piacán a MEGAL vezetéken keresztül szállított földgázt adjanak el.
- 35 A Bizottság azt is megállapította, hogy a MEGAL-megállapodás, annak 2. melléklete, valamint a Direktion G és Direktion I levél az EK 81. cikk (1) bekezdésének értelmében vett megállapodásnak minősül, mivel a szóban forgó vállalkozások kifejezték azon közös akaratukat, hogy meghatározott magatartást fognak tanúsítani a piacon. A Bizottság szerint ezek a megállapodások korlátozták az említett vállalkozások kereskedelmi magatartását, csökkentve a MEGAL vezetéken keresztül szállított gázfelhasználásukat.
- 36 A Bizottság azt is megállapította, hogy a szóban forgó vállalkozások számos alkalommal találkoztak, hogy megtárgyalják a MEGAL vezetéken keresztül szállított gázra vonatkozó kölcsönös, franciaországi és németországi eladási stratégiáikat, és hogy tájékoztassák egymást a stratégiáikról. A Bizottság szerint ezek a kapcsolatok és a kereskedelmi téren érzékeny információk cseréje az említett vállalkozások kereskedelmi magatartásának befolyásolására, a Direktion G és Direktion I levél végrehajtására és azok tartalmának az európai földgázpiacok liberalizációját (a továbbiakban: liberalizáció) követő új piaci viszonyoknak történő megfeleltetésére irányultak, mindazonáltal az e levelekben foglalt korlátozások eltörlése nélkül.
- 37 A Bizottság következképpen úgy vélte, hogy a szóban forgó vállalkozások magatartása, amely egy a piac felosztásáról szóló eredeti megállapodásból és megegyezésre, valamint e megállapodás több mint 25 éven keresztül történő végrehajtására irányuló időszakos találkozók formájában jelentkező összehangolt magatartásokból állt, egységes és folyamatos jogsértésnek, valamint „a verseny célzott korlátozásának” minősült.
- 38 Ami a jogsértés kezdetét illeti, a Bizottság úgy vélte, hogy Németországban a jogsértés abban az időpontban kezdődött, amikor a MEGAL gázvezeték működőképesé vált, vagyis 1980. január 1-jén. A Bizottság azt állapította meg, hogy Franciaországban a jogsértés abban az időpontban kezdődött, amikor az első földgázirányelvet át kellett volna ültetni, vagyis 2000. augusztus 10-én. Az 1946. évi törvényből eredő, a gázbehozatal és -szolgáltatás területén létező *de iure* monopólium miatt ugyanis a Bizottság úgy vélte, hogy a szóban forgó magatartás nem korlátozhatta a versenyt a gázpiac liberalizációja előtt. Ezzel kapcsolatban, bár az első földgázirányelvet 2003-ban ültették át Franciaországban, a Bizottság azt állapította meg, hogy a verseny korlátozott lehetett 2000. augusztus 10-től kezdve, amennyiben ettől az időponttól kezdve a GDF versenytársai elláthatták volna a feljogosított fogyasztókat Franciaországban.
- 39 Ami a jogsértés végét illeti, a Bizottság azt állapította meg, hogy bár a szóban forgó vállalkozások hivatalosan 2004. augusztus 13-án hatályon kívül helyezték a Direktion G és Direktion I levelet, csak 2005. szeptember végén hagytak fel azon korlátozások alkalmazásával, amelyek megakadályozták a GDF-et abban, hogy használja a MEGAL gázvezeték kiadási pontjait Németországban, kivéve a gázfelszabadítási program keretében megvásárolt mennyiségeket. A Bizottság ezenfelül azt állapította meg, hogy az a tény, hogy 2004-től a GDF a MEGAL gázvezetékéből származó gázmennyiségeket vásárolt az E.ON Ruhrgastól, hogy azt Németországba szállítsa, nem jelentette a jogsértés végét, tekintettel arra, hogy 2005 októberéig a GDF által Németországban megvalósított, a MEGAL gázvezetékéből származó gázéladások megfeleltek a GDF által a gázfelszabadítási program keretében megvásárolt mennyiségeknek.
- 40 Ilyen körülmények között a Bizottság úgy vélte, hogy azon jogsértés tehát, amelyért a GDF és az E.ON Ruhrgas felelős volt, legalább 1980. január 1-jétől 2005. szeptember 30-ig tartott, ami a Németországban elkövetett jogsértést illeti, és legalább 2000. augusztus 10-től 2005. szeptember 30-ig, ami a Franciaországban elkövetett jogsértést illeti. Az E.ON, mivel 2003. január 31-én átvette az E.ON Ruhrgas irányítását, a Bizottság szerint az E.ON Ruhrgas „együttesen és egyetemlegesen” felelős azért a jogsértésért, amely 2003. január 31-től 2005. szeptember 30-ig tartott.

- 41 A Bizottság az 1/2003 rendelet 23. cikkének (2) bekezdése alapján bírságokat szabott ki a szóban forgó vállalkozásokkal szemben. E célból az 1/2003/EK rendelet 23. cikke (2) bekezdésének a) pontja alapján kiszabott bírságok megállapításáról szóló iránymutatásában (HL 2006 C 210., 2. o.; a továbbiakban: 2006. évi iránymutatás) bemutatott módszertant alkalmazta.
- 42 Ezáltal a Bizottság azt állapította meg, hogy a jogsértéssel érintett eladások a szóban forgó vállalkozások által a MEGAL vezetéken át szállított földgáz németországi fogyasztók és franciaországi feljogosított fogyasztók számára történt értékesítésének felelnek meg, a gázfelszabadítási program keretében megvalósított eladások kivételével.
- 43 Tekintettel a jogsértés súlyára, a Bizottság kiindulási százalékos arányként az érintett eladások 15%-át alkalmazta.
- 44 Ami a bírság szempontjából figyelembe vett jogsértés időtartamát illeti, a Bizottság Franciaország vonatkozásában a 2000. augusztus 10. és 2005. szeptember 30. közötti időszakot vette figyelembe, vagyis 5 évet, 1 hónapot és 20 napot. Úgy vélte, hogy Németország vonatkozásában azon időszakot, amely tekintetében bírságot kell kiszabni, az 1988. április 24. – azon időpont, amikor a német jogalkotó eltörölte az ebben az országban létező ténybeli monopóliumot azon mentesség miatt, amelyben a demarkációs megállapodások részesültek – és 2005. szeptember 30. közötti időszakra, vagyis 7 évre és 5 hónapra kell korlátozni.
- 45 A szóban forgó jogsértés jellegére tekintettel a Bizottság másrészt az érintett eladások 15%-át jelentő kiegészítő összeget alkalmazott a kartellel szemben.
- 46 A Bizottság úgy értékelte, hogy tekintettel a jelen ügy sajátos körülményeire, kivételesen a szóban forgó két vállalkozás esetében azonos alapösszeget kell megállapítani. Annak érdekében, hogy valamelyiküknek ne okozzon kárt, a Bizottság a bírság alapösszegeként az eladások értékének megfelelő, legalacsonyabb összeget vette figyelembe. A bírság ugyanakkora összegét állapította meg tehát mindkét szóban forgó vállalkozás esetében, vagyis 553 millió eurót.
- 47 A Bizottság – mivel nem állapított meg súlyosbító vagy enyhítő körülményt – nem igazította ki ezt az alapösszeget.
- 48 A Bizottság tehát 553 millió eurós bírságot szabott ki az („együttesen és egyetemlegesen felelős”) E.ON-nal és az E.ON Ruhrgaszal szemben, és ugyanekkora összegű bírságot a GDF-fel szemben.
- 49 A megtámadott határozat rendelkező részének 1. és 2. cikke a következőképpen szól:

„1. cikk

[A szóban forgó vállalkozások] – azzal, hogy a földgázágazatban megállapodásban és összehangolt gyakorlatban vettek részt – megsértették az [EK 81. cikk] (1) bekezdését.

A jogsértés időtartama a [GDF] és az E.ON Ruhrgas [...] esetében a Németországban elkövetett jogsértést illetően legalább az 1980. január 1-jétől 2005. szeptember 30-ig tartó időszakot foglalja magában, a Franciaországban elkövetett jogsértést illetően pedig legalább a 2000. augusztus 10-től 2005. szeptember 30-ig tartó időszakot. Az E.ON [...] esetében a jogsértés 2003. január 31-től 2005. szeptember 30-ig tartott.

2. cikk

Ami az 1. cikkben említett jogsértés(eke)t illeti, a következő bírságok kerültek kiszabásra:

- a) E.ON Ruhrgas [...] és E.ON [...], együttesen és egyetemlegesen: 553 000 000 EUR

b) GDF [...]: 553 000 000 EUR
[...].”

Az eljárás és a felek kérelmei

- 50 A felperesek a Törvényszék Hivatalához 2009. szeptember 18-án benyújtott keresetlevéllel előterjesztették a jelen keresetet.
- 51 Az előadó bíró jelentése alapján a Törvényszék (ötödik tanács) megnyitotta az eljárás szóbeli szakaszát, és a Törvényszék eljárási szabályzata 64. cikkében előírt pervezető intézkedések keretében felhívta a feleket a kérdések megválaszolására és bizonyos iratok benyújtására. A felek e felhívásnak a kitűzött határidőn belül eleget tettek.
- 52 A Törvényszék a 2011. szeptember 23-i tárgyaláson meghallgatta a felek szóbeli előterjesztéseit és a Törvényszék által feltett kérdésekre adott válaszait.
- 53 2011. november 18-i levelükben a felperesek a szóbeli eljárás újbóli megnyitását kérték azzal az indokkal, hogy új körülményről szereztek tudomást. 2011. december 12-i levelében a Bizottság előterjesztette az e kérelemre vonatkozó észrevételeit, és úgy vélte, hogy nem indokolt újra megnyitni a szóbeli eljárást.
- 54 2012. január 20-i határozatával a Törvényszék elutasította a szóbeli eljárás újbóli megnyitása iránti kérelmet.
- 55 A felperesek azt kérik, hogy a Törvényszék:
- semmisítse meg a megtámadott határozatot;
 - másodlagosan csökkentse megfelelően a felperesekkel szemben a megtámadott határozatban kiszabott bírság összegét;
 - a Bizottságot kötelezze a költségek viselésére.
- 56 A Bizottság azt kéri, hogy a Törvényszék:
- utasítsa el a keresetet;
 - a felpereseket kötelezze a költségek viselésére.

A jogkérdésről

- 57 A felperesek kérelmei elsődlegesen a megtámadott határozat megsemmisítésére, másodlagosan pedig a felperesekkel szemben kiszabott bírság csökkentésére vonatkoznak.

1. A megtámadott határozat megsemmisítésére vonatkozó kérelmek

- 58 A megtámadott határozat megsemmisítésére vonatkozó kérelmeik alátámasztására a felperesek öt jogalapot hoznak fel: az első jogalap az EK 81. cikk (1) bekezdése megsértésén, a második jogalap a hivatkozott jogsértés időtartamának vizsgálata során elkövetett téves jogalkalmazáson, a harmadik jogalap az egyenlő bánásmód elvének megsértésén, a negyedik a hivatkozott jogsértések elévülésén, az ötödik pedig a versenyjog megsértéséért való felelősség betudhatóságára vonatkozó elv megsértésén alapul.

Az EK 81. cikk (1) bekezdésének megsértésére alapított első jogalapról

59 E jogalap hat részt foglal magában, amelyek a következőkön alapulnak: az első az EK 81. cikk (1) bekezdése megsértésén, amennyiben a Direktion G és a Direktion I levél, valamint a MEGAL-megállapodás 2. melléklete által előírt korlátozások megengedett járulékos korlátozások, a második a GDF és az E.ON Ruhrgas az 1998 áprilisában (Németországban) és 2002-es év elején (Franciaországban) megvalósult liberalizációt megelőzően potenciális versenytársként való minősítéséből eredő téves jogalkalmazáson, a harmadik a Direktion G levél elemzésében szereplő hibán, a negyedik a Direktion G és a Direktion I levél, valamint a MEGAL-megállapodás 2. melléklete versenyellenes céljának hiányán, az ötödik az EK 81. cikk (1) bekezdése megsértésén, amennyiben a járulékos korlátozásoknak nem volt hatása a verseny korlátozása, a hatodik pedig a „kapcsolatok” megállapodásoknak vagy összehangolt magatartásoknak való minősítése során elkövetett téves jogalkalmazáson.

– Az első részről

60 A jelen rész keretében a felperesek úgy érvelnek, hogy a Bizottság megsértette az EK 81. cikk (1) bekezdését azzal az indokkal, hogy a Direktion G és a Direktion I levél, valamint a MEGAL-megállapodás 2. melléklete a MEGAL gázvezetékre vonatkozó szerződési keretek megfelelő működéséhez szükséges és a kitűzött célokkal arányos megengedett járulékos korlátozásoknak minősül. A tárgyaláson a felperesek pontosították, hogy úgy vélik, hogy a Direktion G levél nem tartalmazott versenykorlátozást, de hogy a járulékos korlátozásokra vonatkozó érv alkalmazandó az említett levélre annyiban, amennyiben az a Direktion I levélre hivatkozik.

61 A Törvényszék a jelen jogalap harmadik részének keretében fogja megvizsgálni a Direktion G levélre vonatkozó érveket.

62 Emlékeztetni kell arra, hogy a járulékos korlátozás fogalma alá tartozik minden olyan korlátozás, amely az összefonódás megvalósításához közvetlenül kapcsolódik, és ahhoz szükséges (a Törvényszék T-112/99. sz., M6 és társai kontra Bizottság ügyben 2001. szeptember 18-án hozott ítéletének [EBHT 2001., II-2459. o.] 104. pontja).

63 Az összefonódás megvalósításához közvetlenül kapcsolódó és szükséges korlátozáson minden olyan korlátozást kell érteni, amelynek jelentősége az összefonódás megvalósításához képest másodlagos, ám amely az összefonódáshoz nyilvánvalóan kapcsolódik (a fenti 62. pontban hivatkozott M6 és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 105. pontja).

64 Valamely korlátozás szükségességének követelménye kettős vizsgálatot igényel. Egyrészt azt kell megvizsgálni, hogy a korlátozás objektív módon szükséges-e az összefonódás megvalósításához, másrészt pedig azt, hogy e korlátozás arányos-e az összefonódáshoz képest (lásd a fenti 62. pontban hivatkozott M6 és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 106. pontját, és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot).

65 Valamely korlátozás objektív szükségességével kapcsolatosan ki kell emelni, hogy mivel a közösségi versenyjogban nem ismerhető el a józan mérlegelés elvének létezése, a járulékos korlátozások megítélésének keretében helytelen lenne az objektív szükségesség feltételét olyan feltételnek tekinteni, amely valamely megállapodás versenyt szolgáló és versenyellenes hatásainak mérlegelésével jár (lásd ebben az értelemben a fenti 62. pontban hivatkozott M6 és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 107. pontját).

66 Ezt az álláspontot nem csupán az EK 81. cikk (3) bekezdése hatékony érvényesülésének tiszteletben tartásának célja indokolja, hanem a koherencia is. Ugyanis mivel az EK 81. cikk (1) bekezdése nem követeli meg valamely alapkorlátozás versenyt szolgáló és versenyellenes hatásainak elemzését,

ugyanazt kell megállapítani az ehhez tartozó korlátozások elemzésére vonatkozóan is (lásd ebben az értelemben a fenti 62. pontban hivatkozott M6 és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 108 pontját).

- 67 Következésképpen valamely korlátozásnak az alap-összefonódáshoz viszonyított objektív szükségességének vizsgálata csak viszonylagosan absztrakt lehet. Ez esetben ugyanis nem annak elemzéséről van szó, hogy a szóban forgó piacon fennálló versenyhelyzetre tekintettel a korlátozás elengedhetetlen-e az alap-összefonódás kereskedelmi sikeréhez, hanem azt kell pontosan meghatározni, hogy az alap-összefonódás konkrét keretében szükség van-e a korlátozásra ezen összefonódás megvalósításához. Amennyiben úgy tűnik, hogy a korlátozás hiányában az alap-összefonódás nehezen megvalósítható, vagy megvalósíthatatlan, a korlátozás az összefonódás megvalósításához objektív módon szükségesnek minősülhet (a fenti 62. pontban hivatkozott M6 és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 109 pontja).
- 68 Amennyiben valamely korlátozás objektíven szükséges az alap-összefonódás megvalósításához, még ellenőrizni kell, hogy annak időtartama és anyagi jogi, illetve területi hatálya ne menjen túl azon, ami az összefonódás megvalósításához ésszerűen szükséges. Amennyiben a korlátozás időtartama és anyagi jogi, illetve területi hatálya túlmegy azon, ami szükséges az adott összefonódás megvalósításához, azt az EK 81. cikk (3) bekezdésének keretében külön kell megvizsgálni (lásd a fenti 62. pontban hivatkozott M6 és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 113. pontját, és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot).
- 69 Meg kell említeni, hogy amennyiben valamely kötelezettségvállalás alap-összefonódáshoz viszonyított kiegészítő jellegének értékelése az alperes általi összetett gazdasági értékelést tesz szükségessé, ezen értékelés bírósági felülvizsgálata az eljárási szabályok betartásának, az indokolás elégséges voltának, a tények anyagi pontosságának, az e tények értékelése során elkövetett nyilvánvaló hibának és a hatáskörrel való visszaélés hiányának ellenőrzésére korlátozódik (lásd a fenti 62. pontban hivatkozott M6 és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 114. pontját, és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot).
- 70 Amennyiben megállapításra kerül, hogy valamely korlátozás közvetlenül kapcsolódik és szükséges az alap-összefonódás megvalósításához, e korlátozásnak a versenyszabályokkal való összeegyeztethetőségét az alap-összefonódás összeegyeztethetőségével együtt kell vizsgálni. Így amennyiben az alap-összefonódás nem tartozik az EK 81. cikk (1) bekezdésében kimondott tilalom hatálya alá, ugyanez vonatkozik az ezen összefonódáshoz közvetlenül kapcsolódó, és ahhoz szükséges korlátozásokra is. Ezzel szemben, amennyiben az alap-összefonódás e rendelkezés értelmében korlátozásnak minősül, ám azt a Bizottság az EK 81. cikkének (3) bekezdése értelmében mentesíti, ez a mentesítés a hivatkozott járulékos korlátozásokra is kiterjed (a fenti 62. pontban hivatkozott M6 és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 115. és 116. pontja).
- 71 A jelen esetben meg kell állapítani, hogy a Bizottság úgy tekintette, hogy a kísérőlevelek nem lehetnek megengedett járulékos korlátozások, amennyiben a piac felosztását írták elő. A Bizottság a megtámadott határozat (255) preambulumbekkezdésében úgy vélte továbbá, hogy a kísérőlevelek nem tűntek sem szükségesnek, sem arányosnak a MEGAL gázvezeték megépítésére és működtetésére szolgáló közös vállalkozásra vonatkozó megállapodás megkötésében álló cél elérése érdekében. A Bizottság szerint ugyanis a felek nem bizonyították, hogy lehetetlen lett volna a MEGAL gázvezeték megépítését a Ruhrgasszal és a GDF-fel szemben előírt korlátozások hiányában biztosítani. Ez kiderül többek között a Ruhrgas azon kijelentéseiből, amelyek szerint, ha a GDF nem fogadta volna el, hogy korlátozza gázellátásait Németországban, a Ruhrgas egyedül építette volna meg a gázvezetékét, és Franciaország felé történő gázszállításra vonatkozó kapacitásokat ajánlott volna a GDF-nek. A Bizottság szerint a Ruhrgas beruházásainak védelmére vonatkozó érvek nem bizonyítják, hogy a szóban forgó korlátozások szükségesek és arányosak voltak. A megtámadott határozat (256) preambulumbekkezdésében a Bizottság hozzáfűzi, hogy az összefonódásuknak a Bundeskartellamt felé történő bejelentése azt mutatja, hogy nem gondolták, hogy a kísérőlevelek elválaszthatatlanul kötődnek az egész megállapodáshoz.

- 72 Először is meg kell vizsgálni a felperesek annak bizonyítására irányuló érveit, hogy a kísérőlevelek által előírt korlátozások szükségesek voltak a MEGAL gázvezeték megépítéséhez és működéséhez. A felperesek azt állítják, hogy a gázvezetékre vonatkozó szerződéses rendelkezés jogszerű célt követett, amely egy olyan gázvezeték megépítése volt, amely lehetővé teszi a földgázellátás javítását és a földgázpiacok megnyitását Németországban és Franciaországban. A felperesek szerint e cél szükségessé tette egy közös vállalkozás létrehozását, amely e gázvezetékre vonatkozóan tulajdonjogot biztosított a GDF-nek, így biztosítva az ellátás biztonságát. A felperesek arra is hivatkoznak, hogy a GDF, mint társtulajdonos versenyt jelenthetett a Ruhrgas számára Németországban, veszélyeztetve ezáltal az utóbbinak az új gázvezetékbe történő beruházását, ami tehát szükségessé tette a kísérőlevelekben előírt járulékos korlátozásokat.
- 73 Meg kell állapítani – amint azt maguk a felperesek is elismerték a kifogásközlésre adott válaszukban és a tárgyaláson –, hogy a Ruhrgas a kísérőlevelekben előírt korlátozások hiányában egyedül építette volna meg a gázvezetékét, és kapacitásokat ajánlott volna a GDF-nek Franciaország felé történő gázzállításra vonatkozóan.
- 74 Következésképpen a felperesek kijelentéseiből kitűnik, hogy a szóban forgó MEGAL gázvezetékre vonatkozó szerződéses rendelkezés nem volt szükséges olyan gázvezeték megépítéséhez, amely lehetővé teszi az ellátás javítását és a piacok megnyitását.
- 75 Ami a felperesek azon érvét illeti, amely szerint a Ruhrgas általi gázvezeték-építés és a GDF-fel történő tranzitszerződés megkötése nem tette volna lehetővé a francia terület ellátásának biztosítását, meg kell állapítani, hogy a felperesek nem bizonyítják, hogy egy tranzitmegállapodás nem tette volna lehetővé a GDF-nek, hogy a közszolgáltatási kötelezettségeivel összeegyeztethető ellátást biztosítson. Ezzel kapcsolatban a felperesek által hivatkozott, Ukrajna és az Oroszországi Föderáció közötti problémák nem tűnnek alkalmazhatónak a jelen helyzetre, amely két társaságot érint.
- 76 Továbbá a felperesek azon kijelentéseit, amelyek szerint, ha a Ruhrgas egyedül épített volna gázvezetékét, az kétségtelenül eltérő lett volna a MEGAL gázvezetékétől, és a GDF nem részesült volna hasonló ellátási biztonságban, nem támasztja alá semmilyen érv. Végül, feltételezve, hogy ezek a kijelentések megalapozottak, az ilyen körülmény önmagában nem teszi lehetővé annak bizonyítását, hogy a kísérőlevelek közvetlenül kapcsolódtak, és szükségesek voltak az összefonódás megvalósításához.
- 77 Ebből következik, hogy a Ruhrgas és a GDF közötti közös vállalkozás létrehozása nem volt szükséges a fenti 72. pontban hivatkozott cél elérése érdekében. Következésképpen a kísérőlevelekben előírt korlátozások nem voltak szükségesek, hiszen a Ruhrgas a gázvezeték egyedüli tulajdonosa lehetett volna.
- 78 Feltételezve akár azt is, hogy a közös vállalkozás létrehozása szükségesnek tekinthető a MEGAL gázvezeték megépítése és működtetése érdekében, meg kell állapítani, hogy a felperesek nem bizonyították, hogy a kísérőlevelekben előírt korlátozások hiányában az alap-összefonódás nehezen lett volna megvalósítható. A felperesek ugyanis nem hoztak fel olyan bizonyítékot, amely lehetővé tette volna azt a megállapítást, hogy a GDF esetleges versenye a német piacon túlmérettel volna az egyszerű kereskedelmi kockázaton, és olyan veszélyt jelentett volna a Ruhrgas beruházásaira, hogy az összefonódás egészét veszélyeztette volna, holott a felperesek elismerik, hogy a németországi ügyfelek szerzésének lehetősége másodlagos volt a GDF számára az említett gázvezeték építése idején.
- 79 Ezenkívül a felperesek kijelentéseivel ellentétben a GDF és a Ruhrgas között eldöntött szállítási tilalmak nem engedték meg a MEGAL közös vállalkozás védelmét, amennyiben a kísérőlevelek szövegéből kitűnik, hogy a szállítási tilalmak az anyavállalatok tevékenységére, nem pedig a leányvállalat tevékenységére vonatkoztak.
- 80 Az előzőek összességéből az következik, hogy a felperesek nem bizonyították, hogy a kísérőlevelekben előírt korlátozások az alap-összefonódás megvalósításához, vagyis a MEGAL gázvezeték megépítéséhez és működtetéséhez ésszerűen szükségesek voltak.

- 81 Következésképpen, anélkül hogy szükséges lenne megvizsgálni a felpereseknek a Bíróság 161/84. sz. Pronuptia de Paris ügyben 1986. január 28-án hozott ítéletének (EBHT 1986., 353. o.) téves értelmezésére, a korlátozás időtartamára és anyagi jogi, illetve területi hatályára, valamint bizonyos dokumentumok Bundeskartellamhoz való benyújtása elmaradására alapított érveit, meg kell állapítani, hogy a Bizottság jogosan vélte úgy, hogy az említett levelek nem minősülhettek megengedett járulékos korlátozásoknak.
- 82 Következésképpen az első jogalap első részét el kell utasítani.
- A második részről
- 83 A jelen, másodlagosan felhozott rész keretében a felperesek úgy érvelnek, hogy a szóban forgó vállalkozások nem voltak potenciális versenytársak Németországban a 2000-es év eleje előtt, Franciaországban pedig a 2002-es év eleje előtt. Következésképpen a felperesek szerint a kísérőlevelek és a MEGAL-megállapodás 2. melléklete nem ellentétes az EK 81. cikk (1) bekezdésével.
- 84 E tekintetben emlékeztetni kell arra, hogy az EK 81.cikk (1) bekezdése – tekintettel az e rendelkezésben a tagállamok közötti kereskedelem érintettségére és a versenyre gyakorolt következményekre megállapított feltételekre – csak olyan ágazatokra vonatkozik, amelyek nyitottak a verseny számára (lásd az EK 87.cikk (1) bekezdésének hasonló feltételeit illetően analógia útján a T-298/97., T-312/97., T-313/97., T-315/97., T-600/97-T-607/97., T-1/98, T-3/98-T-6/98. és T-23/98. sz., Alzetta és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 2000. június 15-én hozott ítélet [EBHT 2000., II-2319. o.] 143. pontját).
- 85 A verseny feltételeinek vizsgálata nemcsak az érintett piacon a már jelen lévő vállalkozások között fennálló tényleges versenyen alapul, hanem a potenciális versenyen is, azért hogy a piac struktúrájának, és az annak működését meghatározó gazdasági és jogi háttérnek a figyelembevételével megállapítható legyen, vajon valós és egyértelmű lehetőség van-e arra, hogy az érintett vállalkozások egymással versenyezzenek, vagy hogy az új versenytárs az érintett piacra belépjen, és a letelepedett vállalkozásokkal versenyezzen (a Bíróság C-234/89. sz. Delimitis-ügyben 1991. február 28-án hozott ítéletének [EBHT 1991., I-935. o.] 21. pontja, a Törvényszék T-374/94., T-375/94., T-384/94. és T-388/94. sz., European Night Services és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 1998. szeptember 15-én hozott ítéletének [EBHT 1998., II-3141. o.] 137. pontja, valamint a T-461/07. sz., Visa Europe és Visa International kontra Bizottság ügyben 2011. április 14-én hozott ítéletének [EBHT 2011., II-1729. o.] 68. pontja).
- 86 Annak vizsgálata érdekében, hogy valamely vállalkozás potenciális versenytársat jelent-e valamely piacon, a Bizottságnak azt kell vizsgálnia, hogy a szóban forgó megállapodás alkalmazásának hiányában valós és egyértelmű lehetősége lett volna-e arra, hogy az említett piacra lépjen, és ott letelepedett vállalkozásokkal versenyezzen. Az ilyen bizonyítás nem alapulhat egyszerű feltevésen, hanem azt tényekkel vagy a releváns piac szerkezetének elemzésével kell alátámasztani. Így nem lehet egy vállalkozást potenciális versenytársnak minősíteni, ha piacra lépése olyan gazdaságpolitikán alapul, amely nem megvalósítható (lásd ebben az értelemben a fenti 85. pontban hivatkozott Visa Europe és Visa International Service kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 166. és 167. pontját).
- 87 Ebből szükségképpen következik, hogy noha valamely vállalkozás piacra lépési szándéka esetleg releváns lehet annak vizsgálata során, hogy potenciális versenytársnak tekinthető-e az említett piacon, az említett piacra való belépési képessége az az alapvető szempont, amelyen e minősítésnek alapulnia kell (a fenti 85. pontban hivatkozott Visa Europe és Visa International Service kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 168. pontja).
- 88 A jelen esetben meg kell különböztetni egymástól a francia gázpiac és a német gázpiac helyzetét.
- 89 Egyrészt, ami a francia piacot illeti, nem vitatott, hogy a gáz behozatalára és szolgáltatására vonatkozó monopóliumot, amely a GDF-et 1946 óta megillette, csak 2003. január 1-jén helyezték hatályon kívül, holott az első földgázirányelvnek a nemzeti jogba történő átültetésére vonatkozó határidő 2000.

augusztus 10-én járt le. Következésképpen legalábbis ez utóbbi időpontig semmilyen, még potenciális verseny sem létezett a francia gázpiacon, és a szóban forgó magatartás e piac tekintetében nem tartozhatott az EK 81. cikk hatálya alá.

- 90 Ami a 2000. augusztus 10. utáni időszakot illeti, a megtámadott határozat (290) preambulumbekzdéséből kitűnik, hogy ettől az időponttól kezdve bizonyos fogyasztókat feljogosítottak nyilvánítottak, és gázszolgáltatók léphettek a francia piacra. Ezt egyébként nem vitatják a felperesek, sem a Törvényszékhez előterjesztett beadványaikban, sem a kifogásközlésre adott válaszukban.
- 91 Hangsúlyozni kell, hogy a szolgáltatóváltásra vonatkozó ezen lehetőség az első gázirányelv két évvel korábbi elfogadását követte. A felperesek tehát már 1998 júniusától előkészíthették a francia piacra történő belépésüket.
- 92 A Ruhrgas tehát már 2000 augusztusától kezdve beléphetett a francia piacra. Az a tény, hogy ez a belépés csak a fogyasztók korlátozott csoportját érintette, amint az kitűnik a megtámadott határozat (12) preambulumbekzdéséből, nem elég azon vélekedéshez, hogy a felperesek meg voltak fosztva a piachoz jutás valós és egyértelmű lehetőségétől.
- 93 Következésképpen a Bizottság helyesen állapította meg, hogy a Ruhrgas és a GDF potenciális versenytársak voltak a francia piacon 2000. augusztus 10-től.
- 94 Másrészt, ami a német piacot illeti, a Bizottság a megtámadott határozat (30) preambulumbekzdésében megcáfolta azon kijelentést, amely szerint a GDF soha nem volt potenciális versenytárs a Ruhrgas számára a liberalizáció előtt. E tekintetben hangsúlyozta, hogy a német jog soha nem tiltotta meg a piacralépést az új szolgáltatóknak, hanem kizárólag a történelmi szolgáltatóknak engedte meg, hogy jelentős piacralépési akadályokat emeljenek olyan megállapodások kötésével, amelyek mentességet élveznek a versenyre vonatkozó jogszabályok alkalmazása alól. A Bizottság továbbá megállapította, hogy azon mentesség, amely ezeket a megállapodásokat megillette, nem volt abszolút, hanem bizonyos feltételektől függött. Azokat a megállapodásokat, amelyek esetében mentességre hivatkoztak, be kellett jelenteni az illetékes versenyhatóságnak, amely megtilthatta a megállapodást, ha úgy ítélte meg, hogy az a törvényi mentességgel való visszaélést jelent. Végül, a Wingas és a Mobil ügyre hivatkozva a Bizottság megállapította, hogy a nagyon jelentős piacralépési akadályok ellenére a verseny támasztásának a lehetősége nem pusztán elméleti volt. A Bizottság arra a következtetésre jutott, hogy a GDF számára lehetséges volt gázt eladni a Ruhrgas hagyományos ellátási területén, a jelentős piacralépési akadályok ellenére, ezért a szóban forgó teljes időszakban a Ruhrgas potenciális versenytársának volt tekinthető.
- 95 A Bizottság továbbá a megtámadott határozat (294) preambulumbekzdésében hangsúlyozta, hogy sem az 1935. évi EnWG, sem a GWB 103. §-a nem írt elő *de iure* monopóliumot a Ruhrgas vagy bármely más, történelmi piaci szereplő számára a német területen. Ezt egyébként a felperesek sem vitatják.
- 96 A felperesek azonban úgy vélik, hogy nem volt tényleges, konkrét és gyakorlati lehetőség a piacra való bejutásra, következésképpen a GDF nem volt a Ruhrgas potenciális versenytársa. Úgy vélik, hogy bármilyen verseny kizárt volt az 1998. áprilisi liberalizáció előtt, és hogy gyakorlatilag a GDF csak 2000-ben válhatott a Ruhrgas versenytársává Németországban.
- 97 Különbséget kell tenni egyrészt az 1980 és 1998, másrészt pedig az 1998 és 2000 közötti időszak között.
- 98 Ami először is az 1980 és 1998 közötti időszakot illeti, meg kell állapítani, hogy a felek között nem vitatott, hogy 1998. április 24-ig a GWB 103. §-ának (1) bekezdése mentesítette a versenyellenes megállapodások tilalmáról szóló említett törvény rendelkezései alól egyrészt a demarkációs megállapodásokat, vagyis azokat a megállapodásokat, amelyek révén a közszolgáltató társaságok megállapodtak abban, hogy nem szolgáltatnak gázt egy meghatározott területen, valamint másrészt az

ún. kizárólagos koncessziós megállapodásokat, amelyek révén a helyi önkormányzat kizárólagos koncessziót biztosított valamely közszolgáltató társaságnak, megengedve számára, hogy használja a közterületeket a gázelosztórendszer kiépítése és működtetése érdekében.

- 99 Igaz, hogy a megtámadott határozat (23) preambulumbekzdéséből kitűnik, hogy e megállapodásokat a végrehajthatóságuk érdekében be kellett jelenteni a Bundeskartellamtnak, amelynek jogköre volt azok megtiltására, ha úgy ítélte meg, hogy a szóban forgó megállapodás joggal való visszaélést valósít meg. E lehetőséget azonban szinte soha nem alkalmazták, amint az kitűnik a megtámadott határozat 27. lábjegyzetéből.
- 100 Ezenkívül a megtámadott határozat (24) preambulumbekzdéséből kitűnik, hogy a demarkációs megállapodások és a kizárólagos koncessziós megállapodások együttes alkalmazása azzal a hatással járt, hogy *de facto* kizárólagos ellátási területek rendszerét hozta létre, amely területeken belül csak egy gázszolgáltató vállalkozás láthatta el a gázfogyasztókat, anélkül azonban, hogy más társasággal szemben a gázszolgáltatásra vonatkozó törvényi tilalom állt volna fenn.
- 101 A Bizottság egyébként a megtámadott határozat (371) preambulumbekzdésében elismeri, hogy a német történelmi szolgáltatók *de facto* monopóliummal rendelkeztek az ellátási területükön.
- 102 Ilyen körülmények között meg kell állapítani, hogy legalább 1998. április 24-ig a német gázpiacot a *de facto* területi monopóliumok létezése jellemezte.
- 103 Meg kell állapítani, hogy ez a helyzet, amely 1998. április 24-ig állt fenn a német gázpiacon, bármilyen verseny hiányát maga után vonhatta, nemcsak a valósét, de a potenciális versenyt is. Ezzel kapcsolatban hangsúlyozni kell, hogy a Törvényszék megállapította, hogy azon területi monopólium, amellyel a helyi gázelosztótársaságok rendelkeztek, kizárt közöttük minden akkori versenyt (lásd ebben az értelemben a Törvényszék T-87/05. sz., EDP kontra Bizottság ügyben 2005. szeptember 21-én hozott ítéletének [EBHT 2005., II-3745. o.] 117. pontját).
- 104 Márpedig sem a megtámadott határozat, sem az ügy iratai nem tartalmazznak olyan bizonyítékokat, amelyek lehetővé teszik annak jogilag megkövetelt módon történő bizonyítását, hogy a szóban forgó megállapodás alkalmazásának hiányában és a német gázpiacnak a fenti 95–102. pontban bemutatott jellemzői ellenére, 1998. április 24-ig valós és konkrét lehetőség állt fenn a GDF számára arra, hogy belépjen a német gázpiacra, és a felperesek versenytársa legyen, amint azt a fenti 85. és 86. pontban hivatkozott ítélkezési gyakorlat megköveteli.
- 105 Így a megtámadott határozat (294) preambulumbekzdésében hivatkozott azon körülmény, amely szerint Németországban nem létezett *de iure* monopólium, nem releváns. Annak eldöntése érdekében ugyanis, hogy valamely piacon van-e potenciális verseny, a Bizottságnak meg kell vizsgálnia az arra vonatkozó valós és egyértelmű lehetőségeket, hogy az érintett vállalkozások egymással versenyezzenek, vagy hogy valamely új versenytárs az érintett piacra léphessen, és az ott letelepedett vállalkozásokkal versenyezzen. A Bizottság ezen vizsgálatát e lehetőségek objektív alapjára vonatkozóan kell elvégezni, ezért nincs hatása annak a körülménynek, hogy e lehetőségek a közvetlenül a nemzeti szabályozásból fakadó, vagy közvetve az annak végrehajtásából eredő ténybeli helyzetből fakadó monopólium miatt vannak kizárva.
- 106 Másfelől a megtámadott határozat (30) preambulumbekzdésében szereplő azon kijelentés, amely szerint a GDF nemcsak jogosult volt gázt eladni a Ruhrgas hagyományos ellátási területén, hanem az ténybelileg (a jelentős piacralépési akadályok ellenére) lehetséges volt, mint olyan, nem jelentheti a potenciális verseny létezésének elegendő bizonyítását. Ugyanis a GDF piacra lépésének pusztán elméleti lehetősége nem elég annak bizonyításához, hogy ilyen verseny létezett. Ezenkívül, az ilyen állítás egy egyszerű feltevésen alapszik, és nem minősül a fenti 86. pontban hivatkozott ítélkezési gyakorlatnak megfelelő, ténybeli bizonyítékokkal alátámasztott bizonyításnak, vagy a releváns piac szerkezete elemzésének, mivel az állítás alátámasztásaként hivatkozott példák egyébként irrelevánsak, amint az kitűnik a későbbi 108-112. pontból.

- 107 Ugyanez a helyzet a megtámadott határozat (240) preambulumbekzdésében hivatkozott azon körülményekkel, amelyek szerint a szóban forgó vállalkozások az európai gázpiac fontos szereplői voltak; és mindegyiküket a másik piacon természetes új versenytársnak kellett tekinteni, vagy olyan, jó helyen lévő versenytársaknak, akiknek főszabály szerint minden esélyük megvolt arra, hogy a szomszédos piacra belépjenek; vagy végül hogy Németország és Franciaország szomszédos és szorosan összekapcsolódó piacoknak minősültek, ami növeli a siker esélyeit. Ugyanis az ilyen általános és absztrakt információk nem teszik lehetővé annak bizonyítását, hogy a német gázpiacon létező versenyhelyzet ellenére a GDF – a szóban forgó megállapodás alkalmazása hiányában – képes lett volna erre a piacra belépni.
- 108 Az okok azonossága miatt ugyanez a helyzet a megtámadott határozat (240) preambulumbekzdésében hivatkozott azon bizonyítékokkal kapcsolatban, amelyek szerint a szóban forgó vállalkozások rendelkeztek a piacralépéshez szükséges erővel, adottságokkal és infrastruktúrával, és a GDF EEG és PEG leányvállalatai, valamint a GASAG-ban és a VNG-ben való kisebbségi részvétele biztos üttőkártyának minősültek a piaci helyzetének megerősítése érdekében.
- 109 Ezenkívül a Wingas és a Mobil a megtámadott határozat (30) és (243) preambulumbekzdésében azon állítás megvilágítása érdekében hivatkozott példája, amely szerint a piacralépési lehetőségek nem pusztán elméletiek voltak, nem tűnik relevánsnak.
- 110 Ami ugyanis a Wingast illeti, meg kell állapítani, hogy a BASF és a Gazprom tulajdonában lévő közös vállalkozásról van szó, amelynek a '90-es években sikerült belépnie a német gázpiacra, ez utóbbi gázszolgáltatásának, valamint a Ruhrgas és más történelmi szolgáltatókéval párhuzamosan lefektetett új gázvezetékek kiterjedt hálózata megépítésének köszönhetően (a megtámadott határozat (30) preambulumbekzdése). A Wingas helyzete nem volt tipikus a Bizottság szerint, amely az IV/M.1383 – Exxon kontra Mobil ügyben 1999. szeptember 29-én hozott határozata (a továbbiakban: Exxon kontra Mobil ügyben hozott határozat) (100) preambulumbekzdésében kijelentette, hogy kevés az esélye annak, hogy a Wingas gyakorlata megismétlődjön, mivel ez a vállalkozás egy nagyon nagy (sőt a legnagyobb) német gázipari fogyasztó és egy nagyon nagy orosz termelő közötti sikeres egyesülés.
- 111 Ami másrészt a Mobilt illeti, emlékeztetni kell arra, hogy szintén a '90-es években lépett a német gázpiacra a szállítóhálózatok történelmi üzemeltető hálózataihoz való hozzáférés tárgyalásával. Márpedig meg kell állapítani, hogy a Bizottság maga állapította meg, hogy a Mobil kissé atipikus helyzetben volt Németországban (lásd az Exxon kontra Mobil ügyben hozott határozat (251) preambulumbekzdését). A Bizottság többek között hangsúlyozta, hogy ez a vállalkozás a német gáz jelentős részét állította elő, és részét képezte a német gáziparnak, amely a Bizottság szerint kétségkívül az okát jelentette annak, hogy gázt szállíthatott Németországba, anélkül hogy saját nagynyomású gázvezeték-hálózattal rendelkezett volna, harmadik személyeknek a hálózathoz való hozzáféréseinek köszönhetően. A Bizottság azt is megállapította, hogy a Mobil kivételes helyzetben volt (lásd az Exxon kontra Mobil ügyben hozott határozat (291) preambulumbekzdését).
- 112 Másfelől a Bizottság azon érve, amely szerint a Wingas és a Mobil két, egymástól nagyon különböző vállalkozás, ami azt bizonyítja, hogy a piacralépés lehetséges volt, nem meggyőző annyiban, amennyiben bizonyított, hogy a helyzetük atipikus volt, és kevés esély volt arra, hogy megismétlődjön.
- 113 Ilyen körülmények között, tekintettel a sajátágaikra, a Wingas és a Mobil példája nem tudja bizonyítani egy új belépő azon valós és egyértelmű lehetőségét, hogy bejusson a német gázpiacra és versenyezzen az ott letelepedett vállalkozásokkal.
- 114 Mindenesetre a megtámadott határozat nem tartalmaz egyetlen olyan bizonyítékot sem, beleértve az általános jellegűt is, amely annak bizonyítására irányulna, hogy az 1980. január 1-je és az 1998. április 24. közötti időszakban – a német gázpiacon regionális monopóliumok létezésével járó körülmények ellenére – a szállítóvezeték-építés vagy a hálózathoz való hozzáférésre vonatkozó megállapodás megkötése valamely történelmi piaci szereplővel a MEGAL gázvezeték nyomvonala tekintetében nem felelt meg egy életképes gazdasági stratégiának a fenti 86. pontban hivatkozott ítélkezési gyakorlat értelmében, illetve valós és

egyértelmű lehetőséget jelentett egy olyan piaci szereplő számára, mint a GDF, amely a MEGAL gázvezeték társtulajdonosa, hogy e piacra belépjen, és az ott letelepedett vállalkozásokkal versenyezzen. Konkrétabban egyetlen bizonyíték sem teszi lehetővé azt a vélekedést, hogy a GDF piacra lépése ezek segítségével kellően gyorsan megvalósulhatott volna ahhoz, hogy egy lehetséges piacra lépés veszélye nyomassza a piac résztvevőinek magatartását, vagy olyan költségek fejében, amelyek gazdaságilag elviselhetők lettek volna. Meg kell állapítani, hogy a megtámadott határozat nem tartalmaz egyetlen utalást sem, amely arra engedne gondolni, hogy a Bizottság a fenti 86. pontban hivatkozott ítélkezési gyakorlat követelményeinek megfelelő vizsgálatot folytatott a potenciális verseny létezésére vonatkozóan.

- 115 Ami a Bizottság azon érvét illeti, amely szerint szükségszerűen potenciális verseny létezett a német piacon, amely nélkül nem lett volna szükséges a Direktion I levél mellett dönteni, úgy kell tekinteni, hogy az előzőekben ismertetett belépési akadályok, valamint a belépők sajátosságai ellenére e körülmény nem elég annak bizonyítása érdekében, hogy a GDF objektíve potenciális versenytárs volt. Ez legfeljebb annak bizonyítását teszi lehetővé, hogy a Ruhrgas attól tartott, hogy ilyen versenyre sor kerülhet a jövőben. Másfelől meg kell állapítani, hogy a Franciaországba való szállításra vonatkozó tilalmat előíró Direktion G levelet már 1975-ben aláírták, a *de iure* monopólium ellenére. A szállítási tilalom létezése tehát nem feltétlenül jelentette egyben potenciális verseny létezését a Direktion I levél aláírásakor, ellenétben azzal, amit a Bizottság sugall.
- 116 Az előzőekre tekintettel úgy kell tekinteni, hogy a Bizottság nem bizonyította a potenciális versenynek a német gázpiacon 1980. január 1-jétől 1998. április 24-ig való létezését.
- 117 Egyebekben, a megtámadott határozat (372) preambulumbekkezdésében hangsúlyozva, hogy a demarkációs megállapodásokra alkalmazandó versenyjogi mentesség 1998. április 24-én történő eltörlésével a német jogalkotó egyértelműen kimondta, hogy a gázágazatot meg kell nyitni a verseny előtt ezen időpont után, a Bizottság elismerni látszik azt – legalábbis hallgatólagosan –, hogy ezen időpont előtt a német jogalkotó maga is úgy vélte, hogy a gázágazat nem volt nyitva a verseny előtt, és hogy következésképpen semmilyen potenciális verseny nem létezett.
- 118 Ami az 1998. április 24. és 2000. augusztus 10. közötti időszakot illeti, emlékeztetni kell arra, hogy a demarkációs és a kizárólagos koncessziós megállapodásokra alkalmazandó mentesség már nem létezett az említett időszakban, az azt megelőzően bekövetkezett jogszabály-módosítások miatt.
- 119 A felperesek azonban úgy vélik, hogy semmilyen potenciális verseny nem létezett a német piacon a 2000-es év előtt.
- 120 A felperesek nem hoznak fel semmilyen bizonyítékot a keresetben állításuk alátámasztására, és arra szorítkoznak, hogy visszautalnak a megtámadott határozat (207) preambulumbekkezdésére, valamint a GDF-nek a kifogásközlésre adott válaszára, amelyet nem a keresetlevélhez, hanem a válaszhoz mellékeltek.
- 121 Márpedig az ítélkezési gyakorlat szerint, míg a keresetlevél szövegének egyes pontjait alátámaszthatják és kiegészíthetik a csatolt iratok meghatározott részeire történő hivatkozások, a más, akár a keresetlevélhez mellékelte iratokra való általános hivatkozás nem pótolhatja a jogi érvelés azon lényegi elemeinek hiányát, amelyeknek magában a keresetlevélben kell szerepelniük (a Bíróság C-52/90. sz., Bizottság kontra Dánia ügyben 1992. március 31-én hozott ítéletének [EBHT 1992., I-2187. o.] 17. pontja, és a Törvényszék T-154/98. sz., Asia Motor France és társai kontra Bizottság ügyben 1999. május 21-én hozott végzésének [EBHT 1999., II-1703. o.] 49. pontja).
- 122 A GDF kifogásközlésre adott válaszában – amelyet még csak nem is mellékeltek a keresetlevélhez – kifejtett érvekre való hivatkozást tehát nem lehet elfogadni.
- 123 Ami a német piac szerkezetét illeti, bár az az 1998. április 24. és 2000. augusztus 10. közötti időszakban szintén belépési akadállyal minősülhetett, semmilyen bizonyíték nem engedi meg azon vélekedést, hogy az említett időszakban önmagában teljesen kizárhatta a potenciális verseny meglétét a német piacon.

124 Ilyen körülmények között meg kell állapítani, hogy semmilyen bizonyíték nem tudja bizonyítani, hogy a Bizottság tévesen állapította meg azt, hogy létezett potenciális verseny a német gázpiacon 1998. április 24. és 2000. augusztus 10. között.

125 A fentiek összességére figyelemmel annyiban el kell fogadni a második részt, amennyiben a német piacra az 1980. január 1-je és 1998. április 24. közötti időszakban vonatkozik. A második részt ezt meghaladóan el kell utasítani.

– A harmadik részről

126 A jelen rész keretében a felperesek azt állítják, hogy az EK 81. cikk semmilyen megsértése nem volt megállapítható a francia piac vonatkozásában a Direktion G levél alapján. E tekintetben a felperesek úgy érvelnek, hogy a levél szövege nem írt elő szállítási tilalmat, hogy ilyen tilalomhoz semmilyen érdek nem fűződött volna, és hogy az E.ON Ruhrgas belépése a francia piacra 2003-tól kezdve az ilyen tilalom létezése ellen szól.

127 Először is a Direktion G levél szövegét illetően meg kell állapítani, hogy azon körülmény, amely szerint e levelet nem a Direktion I levéllel azonos vagy szimmetrikus módon szerkesztették, mint olyan nincs hatással arra, hogy a Bizottság úgy tekinthesse, hogy ezeknek a leveleknek hasonló a tárgya, tudniillik a nemzeti gázpiacok felosztását hajtják végre, és korlátozzák a szóban forgó vállalkozások nemzeti piacaihoz való hozzáférést.

128 Meg kell tehát vizsgálni, hogy tekintettel a Direktion G levél tartalmára, a Bizottság jogszerűen tekinthette-e úgy, hogy az említett levél célja az volt, hogy megtiltsa a Ruhrgas-nak a MEGAL gázvezetéken keresztül szállított gáz Franciaországban történő forgalmazását. Ezzel kapcsolatban emlékeztetni kell arra, hogy a Direktion G levél szövege a következőképpen szól:

„[...]”

Azok a szállítási kapacitások, amelyeket a [GDF] számára gázszállításra vonatkozó szerződés keretében biztosítottak vagy biztosítani fognak, a [GDF] által vásárolt vagy vásárlásra kerülő, és a [MEGAL]-nak illetve a [MEGAL Finco]-nak a [GDF] számára, Franciaország felé történő továbbítás céljából, franciaországi fogyasztásra szánt gázra vonatkoznak.

Azok a szállítási kapacitások, amelyeket a Ruhrgas számára gázszállításra vonatkozó szerződés keretében biztosítottak vagy biztosítani fognak, bármilyen más tranzitcélra irányuló szállításra vonatkoznak, valamint a gázvezetéken keresztül történő gázszállításra, és a gázvezetékéről a Németországi Szövetségi Köztársaságban való fogyasztásra szánt vagy a Ruhrgas által a Németországi Szövetségi Köztársaságon keresztül történő továbbítás céljára vásárolt, a Németországi Szövetségi Köztársaságban levett gáz szállítására vonatkoznak.

[...]”.

129 Igaz, meg kell állapítani, hogy tekintettel a szövegére, a Direktion G levél nem tiltja meg kifejezetten a Ruhrgasnak, hogy gázt szállítson vagy a MEGAL gázvezetéken keresztül szállított gázt szolgáltatson Franciaországban.

130 Azonban, amint azt a Bizottság a megtámadott határozat (198) preambulumbekzdésében megállapította, a Direktion G levélből az a következtetés vonható le, hogy míg a GDF által a MEGAL gázvezetéken keresztül szállított gázt Franciaországba kell irányítani, a Ruhrgas által ezen a gázvezetéken keresztül szállított gázt vagy Németországban kell levenni, vagy bármilyen más tranzitcélra kell szállítani, ami azt jelenti, hogy a Ruhrgasnak nem engedélyezhető, hogy az ezen a gázvezetéken keresztül szállított gázt Franciaországba vezesse. Ugyanis a „bármilyen más tranzitcélra

irányuló szállítás” kifejezést az előző bekezdés fényében kell értelmezni, amely „a [GDF] számára, Franciaország felé történő továbbítás céljából” szállítandó gázra vonatkozó szállítási kapacitásokat biztosít a GDF-nek. E kifejezés tehát azt jelenti, hogy a Ruhrgas arra rendelkezik szállítási kapacitásokkal, hogy továbbszállítás céljából küldjön gázt Franciaországon kívüli országokba. Így az említett levél szerint annak a gáznak, amelyet a Ruhrgas a MEGAL gázvezetéken keresztül szállíthatott, vagy a németországi fogyasztás céljára kellett szolgáltatnia, vagy Franciaországon kívüli országokba történő továbbszállítására.

- 131 Következésképpen, még ha a Direktion G levél nem is tiltja meg kifejezetten a Ruhrgasnak, hogy gázt adjon el Franciaországban, korlátozza az ebbe az országba a MEGAL gázvezetéken keresztül történő gázszállításra, és következésképpen az ebből a gázvezetékéből származó gáz eladására vonatkozó lehetőségeit.
- 132 Ezt az értelmezést megerősíti a Direktion G levél és a MEGAL-megállapodás 2. mellékletének együttes olvasata is. Az említett megállapodás ugyanis az 5. cikke (13) bekezdésének a) pontjában többek között arról rendelkezik, hogy a betáplálási és kiadási pontokat a 2. mellékletében sorolja fel, és hogy a Ruhrgas bármely kiadási pontban jogosult gázt levenni a MEGAL gázvezetékéről. Márpedig e megállapodás 2. mellékletének 2.2 pontja, amely meghatározza e gázvezeték kiadási pontjait a Ruhrgas által szállított gáz esetében, a kiadási pontokat csak Németországban biztosítja számára. Egyetlen kiadási pont sincs előírva a Ruhrgas számára Medelsheimben, ahol a szóban forgó gázvezeték a francia hálózathoz kapcsolódik. A Ruhrgas által szállított gáz tehát nem rendelkezett franciaországi kimenettel, következésképpen nem lehetett ebben az országban eladni. Amint az a későbbi 194–195. pontban bemutatásra fog kerülni, a felperesek által hivatkozott 2002. május 21-i levél tartalma nem vonhatja kétségbe ezt a következtetést.
- 133 A Bizottság tehát nem követett el hibát, amikor a megtámadott határozat (222) preambulumbekkezdésében úgy vélte, hogy a Direktion G levél célja annak megakadályozása volt, hogy a Ruhrgas a MEGAL gázvezetéken keresztül szállított gázzal lássa el a francia fogyasztókat.
- 134 Másfelől a felperesek egyetlen olyan érve sem tűnik megalapozottnak, amely szerint a Bizottság által a megtámadott határozatban felhozott bizonyítékok nem teszik lehetővé ezen értelmezés alátámasztását.
- 135 Ami először is a felpereseknek a Franciaországra vonatkozó szállítási tilalomhoz fűződő érdek hiányára alapított érvét illeti, tekintettel a GDF franciaországi behozatali monopóliumára, annak nem lehet hely adni, amennyiben – amint azt a Bizottság megállapítja – az ilyen tilalom célja az volt, hogy kiküszöbölje a gázvezeték élettartama alatt bekövetkező esetleges jogi és ténybeli változásokat. Ez egyébként teljesen koherens a felperesek arra vonatkozó érvelésével, hogy a potenciális versenynek a német piacon 1998 előtt való hiánya ellenére szükséges volt megalkotni a Direktion I levelet, (lásd a lenti 147. pontot).
- 136 Másodszor a felperesek arra alapított érve, hogy már 2003-ban beléptek a francia piacra, nem olyan jellegű, hogy megkérdőjelezze a Bizottságnak a megtámadott határozatban szereplő következtetését a Direktion G levél korlátozó jellegét illetően, amint az kiderül az említett levélnek a MEGAL-megállapodás 2. mellékletével összefüggésben értelmezett szövegéből.
- 137 A fentiek összességéből az következik, hogy a harmadik részt el kell utasítani.

– A negyedik részről

- 138 A jelen rész keretében a felperesek azt állítják, hogy a Direktion G és Direktion I levélnek nem lehet célja a verseny korlátozása, amennyiben megengedett járulékos korlátozásoknak minősülnek. Másodlagosan úgy vélik, hogy a kísérőlevelek célja semleges volt az akkor fennálló gazdasági környezetre tekintettel.

- 139 Először is el kell utasítani a felpereseknek a megengedett járulékos korlátozások létezésére vonatkozó érvét, amennyiben – amint az kitűnik a fenti 60–82. pontból – a Direktion G és Direktion I levél nem minősíthető annak.
- 140 Másodszor emlékeztetni kell arra, hogy az EK 81. cikk (1) bekezdése alapján a közös piaccal összeegyeztethetetlen és tilos minden olyan vállalkozások közötti megállapodás, vállalkozások társulásai által hozott döntés és összehangolt magatartás, amely hatással lehet a tagállamok közötti kereskedelemre, és amelynek célja vagy hatása a közös piacon belüli verseny megakadályozása, korlátozása vagy torzítása.
- 141 A valamely megállapodás versenykorlátozó céljára és hatására vonatkozó feltételeknek nem egyszerre, hanem vagylagosan kell fennállniuk annak mérlegelése során, hogy az ilyen megállapodás az EK 81. cikk (1) bekezdésében foglalt tilalom hatálya alá tartozik-e. Márpedig az állandó ítélkezési gyakorlat szerint e feltételnek a „vagy” kötőszó által jelzett vagylagos jellege miatt először is meg kell vizsgálni a megállapodás tulajdonképpeni célját, figyelembe véve azt a gazdasági környezetet, amelyben alkalmazásra kerül. Amennyiben azonban e megállapodás tartalmának elemzése nem tár fel a verseny tekintetében elegendő károsági fokot, meg kell vizsgálni a megállapodás hatásait, és a megállapodás megtiltásához olyan tényezők együttes megléte szükséges, amelyek azt bizonyítják, hogy a verseny működése érezhetően akadályozva vagy korlátozva volt, illetve torzult. Az ítélkezési gyakorlatból az is következik, hogy nem szükséges vizsgálni a megállapodás hatásait, ha e megállapodás versenykorlátozó célja már megállapítást nyert (lásd a Bíróság C-501/06. P., C-513/06. P., C-515/06. P. és C-519/06. P. sz., GlaxoSmithKline Services és társai kontra Bizottság és társai ügyben 2009. október 6-án hozott ítélet [EBHT 2009., I-9291. o.] 55. pontját), és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot).
- 142 Valamely megállapodás versenykorlátozó jellegének mérlegelése során többek között e megállapodás rendelkezéseinek tartalmát és az általa elérni kívánt objektív célkitűzéseket, valamint azt a jogi és gazdasági környezetet kell figyelembe venni, amelybe e megállapodás illeszkedik. Ezenkívül, még ha a felek szándéka nem is szükséges elem a megállapodás célja versenykorlátozó jellegének meghatározásában, a Bizottságot vagy az uniós bíróságot semmi nem akadályozza abban, hogy tekintetbe vegyék e szándékot (lásd a fenti 141. pontban hivatkozott GlaxoSmithKline Services és társai kontra Bizottság és társai ügyben hozott ítélet 58. pontját, és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot).
- 143 Valamely megállapodás ugyanis versenykorlátozó célúnak tekinthető akkor is, ha célja nem csupán a verseny korlátozása, hanem más, jogszerű célokat is követ (lásd a Bíróság C-551/03. P. sz., General Motors kontra Bizottság ügyben 2006. április 6-án hozott ítéletének [EBHT 2006., I-3173. o.] 64. pontját és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot).
- 144 Végül meg kell állapítani, hogy a Bíróság a nemzeti piacok nemzeti határok szerinti részekre töredezését és a tagállami piacok összeépülésének megnehezítését – így többek között a párhuzamos export tiltását vagy korlátozását – célzó megállapodásokat több alkalommal olyan megállapodásoknak minősítette, amelyek tárgya az EK 81. cikk értelmében vett versenykorlátozás (lásd ebben az értelemben a fenti 141. pontban hivatkozott GlaxoSmithKline Services és társai kontra Bizottság és társai ügyben hozott ítélet 61. pontját, és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot).
- 145 A jelen esetben a Bizottsághoz hasonlóan meg kell állapítani, hogy egy olyan gázvezeték megépítése, mint a MEGAL gázvezeték, nagyon hosszú távú használatra szóló beruházás, mivel a Ruhrgas kijelentette, hogy az e gázvezeték érdekében végzett beruházások értékcsökkenési időtartama 25 év, és mivel a Bizottság kijelentette – anélkül, hogy a felperesek azt cáfolták volna –, hogy egy gázvezetéknek általában véve 45–65 év a működési élettartama.
- 146 Meg kell állapítani továbbá, hogy tekintettel az EK 2. cikke és az EK 3. cikke – azoknak a Direktion G és Direktion I levél aláírásakor hatályos változatára – a Közösségnek már ebben az időpontban az volt a célja, hogy létrehozson egy közös piacot, amely többek között a tagállamok között az áruk behozatalára

és kivételére vonatkozó mennyiségi korlátozások, valamint minden más, azokkal azonos hatású intézkedés eltörlését vonja maga után. Másfelől, szintén ugyanekkor a Bíróságnak már volt alkalma hangsúlyozni, hogy a nemzeti piacok elszigetelődése a Szerződés egyik alapvető, a nemzeti piacok egységes piaccá történő egyesítésére törekvő céljába ütközne (lásd ebben az értelemben a Bíróság 192/73. sz. Van Zuylen-ügyben 1974. július 3-án hozott ítéletének [EBHT 1974., 731. o.] 13. pontját).

147 Ilyen körülmények között meg kell állapítani, hogy a kísérőlevelek aláírásakor a liberalizációt hosszú távon nem lehetett kizárni, és az az ésszerűen elképzelhető kilátások közzé tartozott. Ezt egyébként lényegében megerősített az E.ON, amely a kifogásközlésre adott válaszában kijelentette – amint az kitűnik a megtámadott határozat (245) preambulumbekzdéséből –, hogy a Direktion I levelet „elővigyázatossági intézkedésként” fogadták el „[...] annak elkerülése érdekében, hogy a jogi és gazdasági feltételek módosulásával összefüggő, akár pusztán elméleti kockázatok – amelyeket lehetetlen volt teljesen kizárni – veszélyeztessék a projektet”. Ezt a felperesek is elismerték az írásbeli beadványaikban.

148 A Direktion G és Direktion I levél tárgyát tehát nem lehet semlegesnek minősíteni, amennyiben a levelek a piacoknak a jogi és ténybeli körülmények megváltozása, és különösen a francia és német piacoknak a liberalizációja esetén a szóban forgó vállalkozások közötti felosztására irányultak. A Bizottság tehát jogosan vélte úgy a megtámadott határozat (227) preambulumbekzdésében, hogy az említett levelek versenykorlátozó célúak voltak.

149 Következésképpen a negyedik részt el kell utasítani.

– Az ötödik részről

150 A jelen rész keretében a felperesek úgy érvelnek, hogy a Direktion G és a Direktion I levél, valamint a MEGAL-megállapodás 2. melléklete nem lehetett hatással a tagállamok közötti kereskedelemre.

151 Ezzel kapcsolatban emlékeztetni kell arra, hogy az EK 81. cikk (1) bekezdése csak azokra a megállapodásokra alkalmazandó, amelyek hatással lehetnek a tagállamok közötti kereskedelemre. Az állandó ítélkezési gyakorlat értelmében ahhoz, hogy valamely döntés, megállapodás vagy magatartás alkalmas legyen a tagállamok közötti kereskedelem befolyásolására, annak lehetővé kell tennie, hogy objektív jogi vagy ténybeli tényezők összessége alapján kellő valószínűséggel előre lehessen látni, hogy a tagállamok közötti kereskedelmi forgalomra közvetlenül vagy közvetve, ténylegesen vagy potenciálisan hatást gyakorolhat oly módon, hogy az akadályozhatja a tagállamok között az egységes piac megvalósítását (lásd a Bíróság C-238/05. sz., Asnef-Equifax és Administración del Estado ügyben 2006. november 23-án hozott ítéletének [EBHT 2006., I-11125. o.] 34. pontját, és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot).

152 Így a Közösségen belüli kereskedelemre gyakorolt hatást rendszerint több olyan tényező együttesen váltja ki, amelyek külön-külön nem lennének szükségszerűen meghatározók. Meg kell vizsgálni a gazdasági és jogi háttérrel annak eldöntése érdekében, hogy valamely kartell érzékelhető hatással van-e a tagállamok közötti kereskedelemre (lásd a fenti 151. pontban hivatkozott Asnef-Equifax és Administración del Estado ügyben hozott ítélet 35. pontját, és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot). E tekintetben nem lényeges, hogy a kartellnek a kereskedelemre gyakorolt hatása kedvezőtlen, semleges vagy kedvező. A verseny korlátozása ugyanis alkalmas a tagállamok közötti kereskedelem befolyásolására, amennyiben alkalmas a kereskedelemben egyébként követett irány megváltoztatására (lásd ebben az értelemben a Bíróság 209/78-215/78. és 218/78. sz., Van Landewyck és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 1980. október 29-én hozott ítéletének [EBHT 1980., 3125. o.] 172. pontját).

153 Továbbá valamely kartellnek a tagállamok közötti kereskedelem befolyásolására való alkalmassága, azaz a potenciális hatása elegendő ahhoz, hogy az EK 81. cikk hatálya alá tartozzon, és nem szükséges a kereskedelem tényleges sérelmének bizonyítása (a Bíróság C-215/96. és C-216/96. sz., Bagnasco és társai egyesített ügyekben 1999. január 21-én hozott ítéletének [EBHT 1999., I-135. o.] 48. pontja, és a Törvényszék T-259/02-T-264/02. és T-271/02. sz., Raiffeisen Zentralbank Österreich és társai kontra Bizottság egyesített

ügyekben 2006. december 14-én hozott ítéletének [EBHT 2006., II-5169. o.] 166. pontja). Mindamellett szükséges, hogy a kartell tagállamok közötti kereskedelemre gyakorolt potenciális hatása érezhető legyen, vagy más szóval, ne legyen jelentéktelen (lásd ebben az értelemben a Bíróság C-306/96. sz., Javico-ügyben 1998. április 28-án hozott ítéletének [EBHT 1998., I-1983. o.] 12. és 17. pontját).

154 Másrészt az ilyen, valamely tagállam teljes területére kiterjedő kartell természeténél fogva azzal a hatással jár, hogy tartóssá teszi a nemzeti piacok szerinti részekre töredezést, akadályozva ezzel az EK-Szerződés által célul kitűzött gazdasági összefonódást (a Bíróság fenti 151. pontban hivatkozott Asnef-Equifax és Administración del Estado ügyben hozott ítéletének 37. pontja).

155 A jelen esetben meg kell állapítani, hogy mivel a Bizottság nem bizonyította potenciális versenynek a német gázpiacon 1980. január 1-jétől 1998. április 24-ig való létezését (lásd a fenti 116. pontot), és mivel nem vitatott, hogy a francia piac legalább 2000 augusztusáig zárva volt a verseny előtt, a Bizottság tévesen állapította meg azt, hogy a szóban forgó megállapodás és gyakorlatok érzékelhető hatást gyakorolhattak a tagállamok közötti kereskedelemre 1998. április 24. előtt.

156 Annál is inkább ez a helyzet, mivel a Bizottság többek között az ezzel kapcsolatos következtetését – amint az kitűnik a megtámadott határozat (263) preambulumbekzdéséből – arra a tényre alapította, hogy e megállapodás és ezek a gyakorlatok akadályozták a német és francia gázpiacokon a határokon átnyúló versenyt. Márpedig e két piacon verseny hiányában nem lehetett akadályozni az említett versenyt, következésképpen nem lehetett hatással lenni a tagállamok közötti kereskedelemre.

157 Az 1998. április 24. és 2000. augusztus 10. közötti időszak tekintetében a felpereseknek a tagállamok közötti kereskedelem érintettségére vonatkozó érveit viszont el kell utasítani, mivel a potenciális versenynek a német gázpiacon való létezését jogszerűen nem vonták kétségbe (lásd a fenti 124. pontot), és mivel a potenciális verseny korlátozása így érzékelhető hatással lehetett a tagállamok közötti kereskedelemre.

158 Részben el kell tehát fogadni az első jogalap ötödik részét.

– A hatodik jogalapról

159 A felperesek úgy vélik, hogy a Bizottság, amennyiben ellentmondásos észrevételek útján meg akarta állapítani a megtámadott határozatban, hogy a szóban forgó vállalkozások közötti, 1999 és 2005 közötti kapcsolatok összehangolt magatartásoknak, illetve megállapodásoknak minősültek a kísérőlevelektől függetlenül, megsértette az EK 81. cikk (1) bekezdését.

160 A jelen esetben a megtámadott határozatból kitűnik, hogy a Bizottság nem tekintette úgy, hogy az 1999 és 2005 közötti kapcsolatok a Direktion G és Direktion I levélből eredő jogsértéstől független jogsértéseknek minősültek (lásd különösen a megtámadott határozat (162) és (163) preambulumbekzdését). Ezt egyébként a Bizottság megerősítette az írásbeli beadványaiban.

161 Továbbá, ami a felpereseknek a megtámadott határozatban szereplő ellentmondásokra alapított érvét illeti, meg kell állapítani, hogy a megtámadott határozat (177), (199) és (223) preambulumbekzdését az azokat követő vagy megelőző preambulumbekzdésekkel együtt kell értelmezni, és hogy azokban pontosításra került, hogy a megállapított megállapodások és összehangolt magatartások a MEGAL-megállapodásból, valamint a Direktion G és Direktion I levélből következtek (lásd különösen a megtámadott határozat (178), (181), (197) és (198) preambulumbekzdését).

162 Következésképpen a felperesek által felhozott hatodik részt el kell utasítani.

163 A felperesek érvei semmiképpen nem megalapozottak, amennyiben a Bizottság a megtámadott határozatban bizonyította, hogy a szóban forgó vállalkozások információkat cseréltek azon stratégiákra vonatkozóan, amelyeket egymás piacain akartak elfogadni (lásd különösen a megtámadott határozat (84), (87), (120), (121) illetve (180) preambulumbekzdésében hivatkozott dokumentumokat).

164 A felperesek állításaival ellentétben a szóban forgó vállalkozások tényleg a versenyre vonatkozó releváns információkat cseréltek. Ezek az információcserék egy általános tervbe illeszkedtek, és rendszeres találkozókat tárgyát képezték, amennyiben egyrészt a szóban forgó vállalkozások által Franciaországban és Németországban kifejtett versenyre vonatkoztak, másrészt pedig rendszeres találkozókat tárgyát képezték, ahogy arról a megtámadott határozat (63), (97), (114), (116), (121), (122), (131) és (132) preambulumbekzdéseiben hivatkozott „Tour d’horizon” (átfogó) találkozókat létezése tanúskodik. A felperesek azon érve, amely szerint ezek az információcserék nem felelős személyek vagy szakértők, hanem különböző kollégák között zajlottak le, nem releváns, amennyiben nem teszi lehetővé az említett információcserék versenyellenes tartalmának megkérdőjelezését. Ráadásul, még ha e találkozókat közül sok jogszerű vitatémák megtárgyalására irányult is, ez nem igazolhatja az olyan találkozókat, amelyek az EK 81. cikk (1) bekezdése által tiltott összehangolt magatartás ürügyéül is szolgáltak.

165 Következésképpen a hatodik részt, mint hatástalant, de mindenesetre mint megalapozatlant, el kell utasítani.

166 Az előzőek összességéből az következik, hogy a jelen jogalap második és ötödik részét részben el kell fogadni, és a jogalapot ezt meghaladóan el kell utasítani.

167 Következésképpen meg kell semmisíteni a megtámadott határozat 1. cikkét annyiban, amennyiben a Németországban 1980. január 1. és 1998. április 24. között elkövetett jogsértés létezését állapítja meg.

A jogsértés időtartamának vizsgálata során elkövetett téves jogalkalmazásra alapított második jogalapról

168 E jogalap, amellyel a felperesek másodlagosan a Bizottságnak a szóban forgó jogsértés időtartamára vonatkozó értékelését vitatják, azt kívánja érvényre juttatni egyrészt, hogy a szóban forgó vállalkozások már 2001 decemberétől vagy 2002 januárjától, sőt még korábban, de legkésőbb 2004. augusztus 13-án hatályon kívül helyezték az említett jogsértés alapjául szolgáló megállapodásokat, másrészt pedig, hogy a felek későbbi fellépései nem jelentették az említett megállapodások folytatását.

– A szóban forgó jogsértés megszűnéséről

169 Emlékeztetni kell arra, hogy a Bizottság kötelezettsége bizonyítani az általa megállapított jogsértést, és olyan bizonyítékokat előterjeszteni, amelyek a jogilag megkövetelt módon igazolják a jogsértést megvalósító körülmények fennállását (lásd a Törvényszék T-67/00., T-68/00., T-71/00. és T-78/00. sz., JFE Engineering és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 2004. július 8-án hozott ítéletének [EBHT 2004., II-2501. o.] 173. pontját, és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot).

170 E tekintetben az állandó ítélkezési gyakorlatból kitűnik, hogy a Bizottságot terheli nemcsak a kartell létének, de időtartamának bizonyítása is (lásd a Törvényszék T-62/02. sz., Union Pigments kontra Bizottság ügyben 2005. november 29-én hozott ítéletének [EBHT 2005., II-5057. o.] 36. pontját, és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot).

171 Az EK 230. cikk alapján indított megsemmisítés iránti keresetekben továbbá a bíróság feladata a megtámadott jogi aktus jogszerűségének vizsgálata (a fenti 169. pontban hivatkozott JFE Engineering és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítélet 174. pontja).

172 Így a versenyszabályok megsértését megállapító és a címzettekre bíróságot kiszabó bizottsági határozat megsemmisítése iránti keresetet vizsgáló bíróság feladata annak értékelése, hogy a bizonyítékok és a Bizottság által határozatában előterjesztett más információk elegendők-e a felrótt jogsértés fennállásának megállapításához (lásd a fenti 169. pontban hivatkozott JFE Engineering és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítélet 175. pontját, és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot).

- 173 Továbbá emlékeztetni kell arra, hogy a bíróságban felmerülő bármely kételynek annak a vállalkozásnak a javát kell szolgálnia, amely a jogsértést megállapító határozat címzettje. A bíróság tehát nem állapíthatja meg, hogy a Bizottság jogilag megkövetelt módon bizonyította a kérdéses jogsértés fennállását, amennyiben – különösen egy bírságot kiszabó határozat megsemmisítésére irányuló eljárás során – még kételye áll fenn e kérdéssel kapcsolatosan (lásd a fenti 169. pontban hivatkozott JFE Engineering és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítélet 177. pontját, és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot).
- 174 Következésképpen a Bizottságnak pontos és egybevágó bizonyítékot kell szolgáltatnia azon szilárd meggyőződésének alátámasztására, hogy a jogsértés megtörtént (lásd a fenti 169. pontban hivatkozott JFE Engineering és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítélet 179. pontját, és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot).
- 175 Mindazonáltal fontos hangsúlyozni, hogy nem szükséges a Bizottság által előterjesztett minden egyes bizonyítéknak eleget tennie e feltételeknek a jogsértés összes elemét tekintve. Elegendő, ha az intézmény által felhozott bizonyítékcsoport a maga teljességében értékelve megfelel e követelménynek (lásd a fenti 169. pontban hivatkozott JFE Engineering és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítélet 180. pontját, és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot).
- 176 Másfelől az állandó ítélkezési gyakorlat értelmében valamely vállalkozás kartellben való részvételének kellő bizonyításához elegendő az, ha a Bizottság bizonyítja, hogy az érintett vállalkozás olyan találkozókon vett részt, amelyek során versenyellenes megállapodásokat kötöttek, anélkül hogy azok ellen nyilvánosan tiltakozott volna. Amennyiben az ilyen találkozókon való részvétel bizonyított, e vállalkozás feladata az arra vonatkozó bizonyítékok előterjesztése, hogy az említett találkozókon történő részvétele mögött nem volt versenyellenes szándék – úgy, hogy bizonyítja, a versenytársaival közölte, hogy a találkozókon az övéktől eltérő szándékkal vesz részt (lásd a Bíróság C-510/06. P. sz., Archer Daniels Midland kontra Bizottság ügyben 2009. március 19-én hozott ítéletének [EBHT 2009., I-1843. o.] 119. pontját és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot).
- 177 Következésképpen a kartell többi résztvevőjének az érintett vállalkozás szándékával kapcsolatos értelmezése meghatározó annak mérlegelése tekintetében, hogy e vállalkozás valóban el kívánt-e határolódni a jogellenes megállapodástól (a fenti 176. pontban hivatkozott Archer Daniels Midland kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 120. pontja).
- 178 E megfontolások fényében kell megvizsgálni a felek azon érveit, amelyek a szóban forgó jogsértés megszűnésére vonatkoznak.
- 179 Először is, ami a szóban forgó jogsértés 2001 vége előtt történő állítólagos megszűnését illeti, hangsúlyozni kell, hogy a felperesek elismerik, hogy nincs egyetlen olyan közvetlen bizonyíték sem, amely azt bizonyítaná, hogy valamelyik fél elhatárolódott a szóban forgó megállapodásoktól, de az 1999. február 4-i találkozóra vonatkozó olyan feljegyzésre hivatkoznak, amelyből kitűnik, hogy a MEGAL díjaival foglalkozó munkacsoport ülésén a GDF-en belül bizonyos személyek azt akarták, hogy a gáznak a MEGAL gázvezetéken keresztül Németországban történő külön forgalmazását vegyék figyelembe. Így a GDF kijelentette, hogy a célja az volt, hogy optimalizálja szállítói és részvényesi helyzetét, és hogy a harmadik személyek hozzáféréseire vonatkozó szabályok módosulása esetén meg kell védenie az érdekeit, figyelembe véve a Ruhrgasszal való történelmi kapcsolatait.
- 180 Meg kell állapítani, hogy az 1999. február 4-i találkozóra vonatkozó feljegyzésben szereplő és a GDF helyzetének optimalizálására vonatkozó kijelentések nem elegendők annak bizonyításához, hogy a Ruhrgas vagy a GDF egyértelműen elhatárolódott a szóban forgó megállapodásoktól.
- 181 Másfelől léteznek egyéb olyan bizonyítékok – amint azt a Bizottság megemlítette –, amelyek azt mutatják, hogy 2000-ben a szóban forgó megállapodásokat nem tekintették megszűntnek vagy hatálytalannak. E tekintetben a megtámadott határozat (65) preambulumbekzdésében hivatkozott, a

GDF két, 2000. február 9-i és 17-i belső emailje kifejezetten hivatkozik a Direktion G és Direktion I levélre, utalva arra, hogy az említett levelek közül az első a szóban forgó vállalkozások közötti „hatalmas piacfelosztáshoz” hasonló, „ami felveti az ilyen dokumentum jogi értékének kérdését (érvénytelen!)”, és hogy e levelek közül a „nagyszerűnek” minősített másodikkal az említett vállalkozások egyetértének abban, hogy a GDF (közvetlenül vagy közvetve) ne szállítson gázt valamely Németországban lévő fogyasztónak.

- 182 A felperesek azon érvét, amely szerint a GDF 2000. február 9-i és 17-i belső emailjei a GDF-re vonatkoznak, következésképpen nem relevánsak a Ruhrgas tekintetében, el kell utasítani. Ugyanis egyetlen jogi előírás vagy általános jogelv sem tiltja, hogy a Bizottság valamely vállalkozással szemben más, jogsértés elkövetésével vádolt vállalkozások nyilatkozatára támaszkodjon. Ha ez nem így lenne, az EK 81. cikkel és az EK 82. cikkel ellentétes magatartás bizonyításának terhe, amely a Bizottságra hárul, tarthatatlan lenne, és ellentétes lenne az EK-Szerződés alapján ráruházott azon feladattal, hogy ezen előírások megfelelő alkalmazását felügyelje (lásd a Törvényszék fenti 169. pontban hivatkozott JFE Engineering és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítéletének 192. pontját, és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot, valamint a T-54/03. sz., Lafarge kontra Bizottság ügyben 2008. július 8-án hozott ítéletének [az EBHT-ban nem tették közzé] 57. pontját és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot). Ugyanez igaz valamely másik, eljárás alá vont vállalkozás belső dokumentumaira. Valamely, eljárás alá vont vállalkozás irodáiban végzett ellenőrzés során talált belső jegyzőkönyvek ugyanis bizonyítékként felhasználhatók egy másik, eljárás alá vont vállalkozással szemben (lásd ebben az értelemben a Törvényszék T-3/89. sz., Atochem kontra Bizottság ügyben 1991. október 24-én hozott ítéletének [EBHT 1991., II-1177. o.] 31–38. pontját, és a T-59/99. sz., Ventouris kontra Bizottság ügyben 2003. december 11-én hozott ítéletének [EBHT 2003., II-5257. o.] 91. pontját). Ráadásul, tekintettel magára a szóban forgó magatartások jellegére és az azzal járó nehézségekre, ami a bizonyítékszerzést illeti, a Bizottság nem kötelezhető arra, hogy feltétlenül a szóban forgó vállalkozások között kicserélt vagy számukra közös dokumentumokra hivatkozzon. Hivatkozhat tehát a szóban forgó vállalkozások belső dokumentumaira, amennyiben azok lehetővé teszik a jogsértés létezésének bizonyítását.
- 183 Ezenkívül, amint az bizonyításra kerül majd a későbbi 184–240. pontban, számos egyéb későbbi dokumentum – amelyek némelyikét az első felperes szerkesztette – ellentmond a felperesek azon érvének, amely szerint a felek 2001-től kezdve elhatárolódtak a szóban forgó megállapodásoktól.
- 184 Másfelől, ami a GDF konkuráló ajánlatának már 2000-ben való benyújtását illeti, az a fent hivatkozott bizonyítékokra tekintettel nem elég a szóban forgó megállapodásoktól való egyértelmű és nyilvános elhatárolódás bizonyításához, annál is kevésbé, mivel a kartellekben gyakori, hogy bizonyos résztvevők pontosan azért sértik meg a megállapodást, hogy azt a saját javukra használják (lásd ebben az értelemben a fenti 182. pontban hivatkozott Lafarge kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 773. pontját és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot). Továbbá ezen ajánlat létezését erősen viszonylagosnak kell tekinteni, mivel, amint az kiderül a megtámadott határozat (73) és (74) preambulumbekzdéséből, a GDF a gázeladást a német piacon csak 2001-ben kezdte. Az eladás nagyon kevés volt 2001 és 2005 között, és a GDF 2005 októberéig tartózkodott jelentős mennyiségek eladásától Németország déli részén (vagyis a MEGAL gázvezeték által érintett területen).
- 185 Az előzőekből következik, hogy a felperesek azon érveit, amelyek arra vonatkoznak, hogy a szóban forgó kartell 2001 decembere előtt megszűnt, el kell utasítani.
- 186 Másodszor a szóban forgó jogsértésnek már a 2001-es év végén vagy a 2002-es év elején való megszűnésének bizonyítása érdekében a felperesek elsősorban a Ruhrgas által a GDF-nek 2002. január 7-én küldött fagra hivatkoznak, amely arra utal, hogy a Direktion G és Direktion I levelet „érvénytelennek” kell tekinteni, és amely így véget vet a jogsértésnek.
- 187 Ezzel kapcsolatban mindenekelőtt meg kell állapítani, hogy a Ruhrgas által a GDF-nek 2002. január 7-én küldött fax a szóban forgó vállalkozások között 2001. december 14-én lezajlott találkozót követte. Az említett fax előzéklapja utal arra, hogy ahhoz mellékeltek a szóban forgó vállalkozások között létező

megállapodások jegyzékének tervezetét, és az azok egyes rendelkezéseinek a „használat” koncepciójának jegyében való kezelését. A MEGAL-megállapodás, mellékletei és a kísérőlevelek – köztük a Direktion G és Direktion I levél – rendelkezéseinek felsorolása a szóban forgó fax mellékletében szerepel. E melléklet minden egyes oldal fejlécén a „MEGAL új szerkezete – Az alapmegállapodás és a kapcsolódó szerződések új konzorciummegállapodássá történő átalakítása” megjegyzést tartalmazza. A Direktion G levél ott úgy szerepel, mint amelynek tárgya a szóban forgó vállalkozások „kapacitásokra vonatkozó kötelezettségvállalása”, felvetve azon kérdést, hogy lehetségesek-e „a MEGAL-on keresztül történő szállításra vonatkozó megállapodások harmadik személyekkel”. A Direktion I levél a mellékletben úgy kerül bemutatásra, mint amely arra vonatkozik, hogy nem lesz a GDF általi szállítás vagy ellátás Németországban. Ami e levelek kezelését illeti, a fax az említett levelek megjelöléséhez az „érvénytelen” kifejezést fűzi.

- 188 Összességében értelmezve és tekintettel a háttérre, úgy kell tekinteni, hogy ahelyett, hogy a szóban forgó vállalkozások úgy tekintették volna a Direktion G és Direktion I levelet, mint amelyek már érvénytelenek, a Ruhrgas által a GDF-nek 2002. január 7-én küldött fax annak megállapítására szorítkozott, hogy ezek a vállalkozások e levelek érvénytelen jellegét azon új megállapodással összefüggésben vették figyelembe, amelyet éppen tárgyaltak. Valójában az „érvénytelen” kifejezés arra utal, hogy a szóban forgó vállalkozások úgy gondolták, hogy nem szükséges ilyen kikötéseket belefoglalni ezen új megállapodásba. Ezt megerősíti azon körülmény, amely szerint azon rendelkezések tekintetében, amelyeknek az említett kezelése nem „érvénytelen”, kifejezetten meg van jelölve, hogy azokat integrálni kell az új megállapodásba vagy annak mellékleteibe, adott esetben azokat módosítva. Ezenkívül az említett fax előzéklapja utal arra, hogy a fax „létező megállapodásokra” vonatkozik. A Bizottság tehát jogosan vélte úgy a megtámadott határozat (80) preambulumbekkezdésében, hogy e fax arra a szerepre hivatkozik, amelyet a kísérőleveleknek a jövőben az új MEGAL-megállapodás és a „használat” fogalmának keretében be kell tölteniük. A kérdéses faxból tehát nem lehet arra következtetni, hogy a szóban forgó vállalkozások a Direktion G és a Direktion I levelet a fax elküldésének időpontjában érvénytelennek tekintették.
- 189 Az a tény, hogy a Bizottság a megtámadott határozat (80) preambulumbekkezdésében azt állapította meg, hogy a Ruhrgas által a GDF-nek 2002. január 7-én küldött fax értelmezése „nem [volt] teljesen egyértelmű”, nem kérdőjelezheti meg ezt a következtetést, és nem válthat ki olyan kétséget, amelynek a felperesek javára kellene szólnia. E mondatot ugyanis az említett preambulumbekkezdés többi részével összefüggésben kell értelmezni, amelyekből egyértelműen kitűnik, hogy az említett fax nem tette lehetővé annak bizonyítását, hogy a szóban forgó vállalkozások akkoriban érvénytelennek tekintették a kísérőleveleket.
- 190 Mellékesen meg kell állapítani, hogy a MEGAL-megállapodás 2. mellékletének 2.1 pontja, amely meghatározza a kiadási pontokat a GDF által szállított gáz esetében, az utóbbinak csak egy kiadási pontot biztosít a MEGAL gázvezetékéből a francia–német határon, de egyet sem Németországban. E szerződéses rendelkezés tehát megerősítette, hogy a GDF számára lehetetlen volt gázt levenni a MEGAL gázvezetékéről, a Direktion I levélből következően. Márpedig a Ruhrgas által a GDF-nek 2002. január 7-én küldött fax nem azt mondja, hogy „érvénytelennek” fogják tekinteni, hanem hogy bele kell foglalni a „gázvezeték leírásába”.
- 191 Továbbá, ami a felpereseknek a Bizottság által a megtámadott határozat (115) és (116) preambulumbekkezdésében hivatkozott, a Ruhrgasnak a 2001. december 20-i „Tour d’horizon” találkozóval kapcsolatos belső „briefing” feljegyzésének és a GDF 2002. szeptember 24-i belső jegyzetének elégtelen bizonyító erejére vonatkozó érvelését illeti, meg kell állapítani, hogy e dokumentumok, bár nem hivatkoznak kifejezetten a Direktion G és Direktion I levélre, azt mutatják, hogy a Ruhrgasnak és a GDF-nek nem állt szándékában egymással szemben agresszív versenybe bocsátkozni. Következésképpen a 2001. december 20-i találkozót előkészítő feljegyzés megemlíti, hogy a Ruhrgas e találkozó során meg akarta mondani a GDF-nek, hogy értékesítési iroda nyílt Párizsban, amelynek a szerepe az, hogy megmutassa a franciaországi jelenlétét, nem pedig az, hogy agresszíven betörjön a francia piacra. Hasonlóképpen, a 2002. szeptember 24-i feljegyzés arra utal, hogy a GDF

szerint a nagy német gazdasági szereplőknek alibire van szükségük Németországban annak mutatása érdekében, hogy a piac nyitott, és hogy a szóban forgó vállalkozásoknak közös érdekében állhat egy „erős stratégiai tartalmú üzlet” megkötése, amely lehetővé teszi számukra, hogy pozíciót váltsanak Európában.

- 192 A Bizottság tehát jogszerűen vélte úgy a megtámadott határozat (114) preambulumbekzdésében, hogy az ügy iratai azt mutatják, hogy a felek az őket szembeállító versenyt közös érdekeltségbe tartozó kérdésnek tekintették, még akkor is, ha az nem érintette a MEGAL gázvezetéken keresztül szállított gázt.
- 193 Végül el kell utasítani a felperesek azon érvelését, amely az E.ON Ruhrgas által a GDF-nek 2007. január 7-én küldött faxot követő bizonyítékok helytelen értékelésére vonatkozik.
- 194 Ami ugyanis a szóban forgó vállalkozások közötti, 2002. május 13-i és 21-i levélváltást illeti, a Bizottság a megtámadott határozat (81) preambulumbekzdésében úgy vélte, hogy az megerősítette azt, hogy a Ruhrgas szerint a Direktion G levél kötelező volt, és hogy a szóban forgó vállalkozások közül egyik sem sugallta azt, hogy ez a levél és a Direktion I levél érvénytelen volt. Egyetlen bizonyíték sem kérdőjelezi meg ezt az értékelést. A Ruhrgas által a GDF-nek a 2002. május 13-i levelére válaszul 2002. május 21-én küldött levél kifejezetten hivatkozik a Direktion G levélre, utalva arra, hogy a MEGAL gázvezetékéről egy másik vállalkozás számára végzett szállítás teljesen megfelel az említett levélnek. Márpedig, ha a levelet úgy tekintették volna, hogy érvénytelen, és nem köti a szóban forgó vállalkozásokat, a Ruhrgas nem utalt volna arra, hogy a szóban forgó szállítása azzal összhangban állt.
- 195 A felperesek azon érvét, amely szerint a Ruhrgas kizárólag másodlagosan hivatkozott a Direktion G levélre, és csak az említett levél 3. pontjára, egyáltalán nem támasztja alá a 2002. május 21-i levél tartalma, amely kifejezetten idézi a Direktion G levél 1. pontját, annak pontosítása nélkül, hogy utóbbira másodlagosan hivatkozik. Mindenesetre feltételezve akár, hogy a Ruhrgas a Direktion G levélre kizárólag másodlagosan hivatkozott, és hogy csak az említett levél 3. pontjára hivatkozott, nem teszi lehetővé annak bizonyítását, hogy az első felperes e levelet érvénytelennek tekintette, és ellenkezőleg, azt igyekszik megerősíteni, hogy a szóban forgó levelet alkalmazhatónak tekintette a GDF-fel való kapcsolataiban.
- 196 Másfelől, ami a Ruhrgasnak a 2002. május 23-i találkozóra vonatkozó jegyzőkönyvét illeti, abból egyértelműen kiderül, hogy a GDF biztosította, hogy az adott időpontban nem állt szándékában a MEGAL gázvezetékéről levett gázt Németország déli részén értékesíteni. A felperesek azon állításait, amelyek szerint a GDF ezen kijelentése csak tárgyalási taktika volt, egyáltalán nem támasztja alá az említett feljegyzés tartalma. Ellenben a hivatkozott feljegyzés tartalmából kiderül az, hogy ilyen kijelentésre sor került a szóban forgó vállalkozások közötti megbeszélés során, tehát az nem tekinthető tisztán egyoldalúnak. Végül, a felperesek állításaival ellentétben, az a tény, hogy az első felperes nem tett fel ezzel kapcsolatban kérdést, és nem is fogadta el a kérdéses kijelentést, nem tudja megállapodás vagy összehangolt magatartás hiányát bizonyítani, amennyiben az nem minősül a fenti 176. pontban hivatkozott ítélkezési gyakorlat értelmében nyilvánosan tiltakozásnak.
- 197 Ami a 2002. május 24-i faxot illeti, az megerősíti a 2002. május 23-i találkozó tartalmát. Rámutat továbbá nemcsak arra, hogy a GDF visszautasította, hogy a „Waidhaus/Medelsheim” rendszerre vonatkozó hosszú távú kapacitásokat adjon el, de annak lehetőségére is, hogy esetenként kivételt tehettek, ha sor került a MEGAL gázvezeték szerződéses kereteinek átstrukturálására. Amint azt a felperesek hangsúlyozzák, a fax nem tartalmazza azonban üzleti titkok cseréjét.
- 198 Írásbeli beadványaiban a Bizottság elmagyarázta, hogy a megtámadott határozat (86) preambulumbekzdése e 2002. május 24-i faxot csak kiegészítő bizonyítékként említette azzal kapcsolatban, hogy a találkozóra tényleg sor került. A Bizottság kifejtette, hogy az ugyanebben a preambulumbekzdésben szereplő, üzleti titkok cseréjére vonatkozó megfontolások a GDF nyilatkozataihoz kapcsolódtak, amint azok a 2002. május 23-i találkozóra vonatkozó jegyzőkönyvből

kiderülnek. Ez az értelmezés nem áll összhangban az említett preambulumbekzdés szövegével. Nem kérdőjelezheti meg azonban a Bizottság azon átfogó következtetését, amely szerint e 2002. május 23-i találkozó a GDF arra vonatkozó szándékára utal, hogy a kísérőlevelek által meghatározott keretek között maradjon, amint az kitűnik a fenti 196. pontból.

- 199 Ebből következik, hogy el kell utasítani a felperesek arra vonatkozó érveit, hogy a szóban forgó kartell már a 2001-es év végén vagy a 2002-es év elején megszűnt.
- 200 Harmadszor, ami a jogsértésnek a 2003-as év elejétől való állítólagos megszűnését illeti, a felperesek úgy vélik, hogy a Bizottság nem megfelelően vette figyelembe az egyik alkalmazottja eskü alatt tett nyilatkozatát, amely szerint 2003-tól kezdve és a 2004. évi megállapodás előtt számos egyéb alkalommal elismerték a GDF azon lehetőségét, hogy a MEGAL gázvezeték összes kiadási pontjáról gázt vegyen le. Ezt megerősíti a 2003. szeptember 8-i emailváltás, amely a 2003. augusztus 6-i találkozóra és egy olyan átmeneti megállapodástervezetre hivatkozott, amely arról rendelkezett, hogy a GDF és az E.ON Ruhrgas a betáplálási és kiadási pontokat a „rendszer” egészén használhatja.
- 201 Ezzel kapcsolatban meg kell állapítani, hogy az E.ON Ruhrgas alkalmazottja a nyilatkozatát 2008-ban tette, és az homályos marad azon alkalmakat illetően, amelyek során utaltak arra, hogy a GDF jogosult volt gázt levenni a MEGAL gázvezetékéről. Ugyanis, bár az említett alkalmazott pontosan csak egy olyan találkozót említ meg, amelyre Essenben (Németország) a 2003-as év elején sor került, a felperesek egyáltalán nem hoznak fel olyan bizonyítékot, amely megerősítené az említett találkozó tartalmát, és nem pontosítják sem az időpontját, sem a résztvevőit más olyan találkozóknak, amelyek során az E.ON Ruhrgas arról biztosította a GDF-et, hogy minden kiadási ponton gázt vehet le a MEGAL gázvezetékéről Németországban. Ilyen körülmények között nem róható fel a Bizottságnak, hogy több hitelt adott az aktában szereplő egyéb bizonyítékoknak, amelyeket nem állapítottak meg *in tempore suspecto* (lásd ebben az értelemben a Törvényszék T-59/02. sz., Archer Daniels Midland kontra Bizottság ügyben 2006. szeptember 27-én hozott ítéletének [EBHT 2006., II-3627. o.] 272. pontját), és amelyek ráadásul pontosabbak. Ezenkívül, amint azt a Bizottság hangsúlyozza, az E.ON Ruhrgas alkalmazottjának nyilatkozata nem vonatkozik a MEGAL-megállapodás 2. mellékletére.
- 202 Másfelől a fenti 200. pontban említett megállapodástervezet szerint a GDF és az E.ON Ruhrgas jogosult a betáplálási és kiadási pontokat a MEGAL gázvezeték egészén használni azzal a feltétellel, hogy az nem érinti a kérdéses pont azon féltali használatát, amely számára azt létesítették, és feltéve hogy létezik a vonatkozó költségeken alapuló ésszerű kompenzáció, és hogy a közös használatra vonatkozó működési eljárások megállapodás tárgyát képezték. Következésképpen e megállapodástervezetnek csak annyiban kellett felváltania a felek által a MEGAL-ra vonatkozóan kötött létező megállapodásokat, amennyiben arról kifejezetten rendelkeztek. Minden egyéb tekintetben, amelyről nem rendelkeztek kifejezetten a megállapodástervezetben, a létező megállapodásokat kellett továbbra is alkalmazni. A tervezett megállapodásnak 2003. október 1-jén kellett hatályba lépnie, és addig az időpontig maradt hatályban, amikor az átsztrukturálást végrehajtó megállapodások hatályba nem léptek, vagy 2004. szeptember 30-ig.
- 203 A 2003. szeptember 8-i emailváltás pontosította, hogy e dokumentum csupán az augusztus 6-i találkozó során folytatott megbeszélésekből eredő tervezet. A felperesek egyébként elismerik, hogy a szóban forgó átmeneti megállapodástervezetet soha nem írták alá.
- 204 Úgy kell tekinteni, hogy összességükben értelmezve e dokumentumok, ahelyett hogy arra utalnának, hogy a szóban forgó vállalkozások úgy gondolták, hogy a GDF és az E.ON Ruhrgas már a MEGAL gázvezeték összes kiadási pontját használhatta, csak azt jelzik, hogy a szóban forgó vállalkozások véget akartak vetni az említett gázvezeték kiadási pontjainak a GDF és az E.ON Ruhrgas között történő felosztásának. Ezt támasztja alá azon körülmény, amely szerint a megállapodástervezet korábbi megállapodásokra hivatkozik a „létező megállapodások” kifejezés alatt, és azt írja elő, hogy e megállapodások azon rendelkezései, amelyekre nem vonatkozik kifejezetten a megállapodástervezet,

továbbra is alkalmazandók a restrukturálásra vonatkozó végleges megállapodás megkötéséig vagy 2004 szeptemberéig. E dokumentumokból tehát nem vonható le az a következtetés, hogy a szóban forgó vállalkozások úgy tekintették, hogy a Direktion G és Direktion I levél már nem volt hatályban.

- 205 Továbbá, ami a felperesek azon állítását illeti, amely szerint a szóban forgó vállalkozások közötti, a Bizottság által a megtámadott határozat (87), (94), (115), (118), (121), (122) és (180) preambulumbekzdésében említett kapcsolatok nem tették lehetővé a megállapodás folytatásának bizonyítását, amennyiben két email kivételével (lásd a későbbi 201. és 213. pontot) nincs semmi közük a MEGAL-hoz, mindenekelőtt meg kell állapítani, hogy ezen állítás nem pontos. Ugyanis a GDF-nek a 2003. augusztus 29-i „briefing” feljegyzése arra utal, hogy a GDF olyan németországi régiókra koncentrál, amelyek az általa az „Északi-tenger holland [részén]” kitermelt gáz kivezetését jelenthetik, de nem állt szándékában, hogy azért vegyen gázt a MEGAL gázvezetékéről, hogy azt Németország déli részén hozza forgalomba, amely a Ruhrigas legértékesebb piaca. Hasonlóképpen a GDF Deutschland 2004. április 30-i németországi üzleti terve többször említi a MEGAL-t. Tartalmaz egy olyan kijelentést, amely szerint a GDF németországi jelenlétének megerősödése a Ruhrigasszal való új terv megalkotásával érhető el, amely megengedi a GDF-nek a MEGAL-ban való érdekeltségei arra történő felhasználását, hogy a jövőben valódi szállítónak váljon Németországban, és megállapítja, hogy a forgatókönyv sikerének feltétele azon lehetőség, hogy a közeljövőben Németországban rendelkezzen a MEGAL gázvezetéken keresztül továbbított mennyiségek egy részével.
- 206 Továbbá, még ha MEGAL-megállapodásra nem is hivatkoznak kifejezetten a fenti 205. pontban említett egyéb dokumentumokban, meg kell állapítani, hogy azok azt mutatják, hogy a szóban forgó vállalkozások kapcsolatban álltak, mely kapcsolat során stratégiai vagy érzékeny kérdéseket tárgyaltak meg, és tartózkodtak attól, hogy a másik vállalkozással annak nemzeti piacán versenyezzenek, vagy legalábbis szándékosan korlátozottan léptek be ezekre a piacokra.
- 207 A Bizottság tehát jogszerűen állapította meg, hogy e szóban forgó vállalkozások gyakran találkoztak, amely találkozók során a köztük lévő versenyről tárgyaltak, hogy e vállalkozások megállapodtak abban, hogy nem tanúsítanak „agresszív” magatartást, és hogy adott esetben sajnálják azokat az eseteket, amikor ilyen magatartásra került sor (a megtámadott határozat (114) preambulumbekzdése).
- 208 E tekintetben nem lehet helyt adni a felperesek azon érvének, amely szerint bizonyos dokumentumok csak a GDF saját megjegyzéseit tartalmazzák, és egyoldalú panaszokra vonatkoznak, vagy a szóban forgó vállalkozások közötti véleménykülönbségekre, amennyiben ezt az érvet nem támasztja alá a dokumentumok tartalma. Számos dokumentum ugyanis, még ha egyoldalúan szerkesztették is azokat, valójában a szóban forgó vállalkozások közötti tárgyalások jegyzőkönyvei, és jól mutatják, hogy azok érintkezésben álltak egymással a versenyfeltételekkel kapcsolatban. Másfelől a panaszok vagy véleménykülönbségek létezése jól mutatja, hogy a két vállalkozás kapcsolatba lépett egymással a másik fél gázellátására vonatkozóan.
- 209 Hasonlóképpen az a tény, hogy az összefonódásra és a megszerzésre vonatkozó dokumentumokban szereplő bizonyos információk szakértői körökben már ismertek voltak – feltéve, hogy ez bizonyított – nem releváns, tehát nem cáfolhatja meg a Bizottságnak a megtámadott határozatban szereplő következtetéseit. Mindenesetre e dokumentumok tartalmából kitűnik, hogy a Bizottság nem követett el hibát, amikor azt állapította meg, hogy azok arra utaltak, hogy a szóban forgó vállalkozások közötti kapcsolatok alkalmat adtak a nemzeti piacokra vonatkozó versennyel kapcsolatos eszmecserére.
- 210 A 2004. március 16-i emailt illetően meg kell állapítani, hogy ebben az emailben az E.ON Ruhrigas franciaországi értékesítési felelőse egy olyan találkozóról tájékoztatta az E.ON Ruhrigas két németországi alkalmazottját, amelyre a GDF alkalmazottjával került sor (aki egyik régi osztálytársa) a franciaországi gázátengedés kérdésével, valamint az E.ON Ruhrigas és a GDF arra vonatkozó esetleges érdekével kapcsolatban, hogy olyan megoldásokat találjanak, amelyek lehetővé teszik az „ésszerű versenyt”. Ebből kitűnik, hogy a GDF, bár nem akart úgy tenni, mint aki tart a nemzeti energiaszabályozó hatóság által gyakorolt nyomástól, azt nem hagyta figyelmen kívül, és nem tetszett

volna neki, ha túlságosan nyíltan kritika tárgyává válik, tehát ha bármit lehetett volna tenni annak bizonyítása érdekében, hogy új belépők bejuthatnak Franciaország déli területére, azt jószemmel nézte volna. Ebből az is következik, hogy mivel a GDF eleget kívánt tenni e hatóságnak, az alkalmazottja egy olyan cserét javasolt, amely alapján a GDF látja el gázzal az E.ON Ruhrgast Franciaország déli területén, ellenszolgáltatás fejében. Ezzel kapcsolatban ezen alkalmazott az email szerint főleg a MEGAL-ra vonatkozó kérdésekkel kívánt foglalkozni. Ebből az emailből az is kitűnik, hogy a GDF alkalmazottja utalt arra, hogy ami a MEGAL-megállapodást illeti, tudomása szerint a MEGAL gázvezeték Medelsheimben lévő valamennyi kapacitását a GDF foglalta le, ezért valójában még az E.ON Ruhrgas által akkoriban importált mennyiségek is illegálisak voltak.

- 211 A 2004. március 16-i, *in tempore non suspecto* megszüvegezett email – az E.ON Ruhrgas alkalmazottjának eskü alatt tett nyilatkozatával ellentétben, amelyre a felperesek hivatkoznak (lásd a fenti 201. pontot) – így egyértelműen alátámasztja a Bizottság azon következtetéseit, amelyek szerint 2004 márciusában létezett a piacok felosztására vonatkozó megállapodás a szóban forgó vállalkozások között.
- 212 Úgy tűnik, a felperesek által felhozott egyik érv sem tudja megkérdőjelezni e következtetést. Egyrészt ami azon érvet illeti, amely szerint a GDF-nek a 2004. március 16-i emailben említett alkalmazottja nem volt felelős sem a gázvásárlásért, sem a gázfelhasználásért, az nem releváns a tárgyalás során cserélt egyértelmű és részletes információkra tekintettel. Másrészt a felperesek által nyújtott alternatív magyarázatok nincsenek alátámasztva, és nincsenek összhangban az email tartalmával. Az a tény ugyanis, hogy az „illegális” szót három kérdőjel követi, és megelőzi a „tudomása szerint” kifejezés, nem elég annak megállapításához, hogy kétség állt fenn a piacok felosztásának valóságát illetően.
- 213 A 2004. március 29-i „Tour d’horizon” találkozóra vonatkozó jegyzőkönyvvel kapcsolatban meg kell állapítani, hogy ebben a jegyzőkönyvben az E.ON Ruhrgas egyik alkalmazottja a GDF képviselőivel való azon találkozóóról számolt be, amely során utóbbiak közölték, hogy a GDF részt kíván venni a gázfelszabadítási programban, félve, nehogy az orosz gáz „rossz kezekbe” kerüljön, és nehogy további verseny bontakozzon ki a MEGAL gázvezeték mentén. Bár igaz – amint azt a felperesek megállapítják –, hogy ezek a kijelentések látszólag inkább a harmadik személyek általi versenyre, nem pedig a szóban forgó vállalkozások közötti versenyre vonatkoznak, e dokumentumból kitűnik, hogy a GDF és az E.ON Ruhrgas ellenőrzése alatt akarta tartani „a MEGAL gázvezeték mentén” eladott gázmennyiségeket.
- 214 Mindenesetre, feltételezve akár, hogy e dokumentumot eltérően kell értelmezni, ez nem kérdőjelezheti meg a Bizottságnak az említett határozatban szereplő következtetését, amennyiben számos egyéb okirati bizonyíték arra utal, hogy a piac felosztására vonatkozó megállapodást továbbra is alkalmazták a 2004-es év elején, amint az kitűnik a fenti 200–212. pontból.
- 215 A fentiek összességéből az következik, hogy el kell utasítani a felperesek arra vonatkozó érveit, hogy a szóban forgó kartell már a 2003-as év elején megszűnt.
- 216 Negyedszer, ami a felperesek azon érveit illeti, amelyek szerint az állítólagos kartell legalább 2004 augusztusában megszűnt, először is emlékeztetni kell arra, hogy a szóban forgó vállalkozások 2004. augusztus 13-án megállapodást írtak alá, amely szerint „megerősítették, hogy régóta” „semmisnek” tekintik a Direktion G és a Direktion I levelet (lásd a megtámadott határozat (104) preambulumbekzdését).
- 217 A Bizottság ugyanakkor úgy vélte, hogy e felmondás fiktív volt, amennyiben a GDF tovább is úgy tekintette, hogy köti a Direktion G és Direktion I levél, valamint a MEGAL-megállapodás 2. melléklete. Következésképpen a Bizottság a megtámadott határozat (300) preambulumbekzdésében azt állapította meg, hogy a szóban forgó szerződéses korlátozás leghamarabb csak 2005 szeptembere végén ért véget. A Bizottság figyelembe vette azt a tényt, hogy a 2005. szeptember 9-i közbenső megállapodás megengedte a GDF-nek, hogy a MEGAL gázvezetékre vonatkozó szállítási kapacitásokat

hozzon forgalomba 2005. október 1-jétől kezdve, és hogy a 2005. évi megállapodás 2005. október 13-án lépett hatályba. Ugyanebben a preambulumbekzdésben megállapította továbbá, hogy ezzel párhuzamosan a GDF által az e gázvezetékbl származó gáz Németországban letelepedett fogyasztók számára történő eladásai az általa a gázfelszabadítási program keretében vásárolt összegeket érzékelhetően csak 2005 októberétől kezdve haladták meg. Úgy vélte tehát, hogy az EK 81. cikk alkalmazandó, tekintettel arra, hogy az összehangolt magatartás a korábbi megállapodás megszűnése után folytatódott, és továbbra is kifejtette hatásait a MEGAL-megállapodás felváltásáig.

- 218 Ezzel kapcsolatban különbséget szükséges tenni a német piac és a francia piac között.
- 219 Ami a német piacot illeti, meg kell állapítani, hogy a Bizottság a megtámadott határozat (108) preambulumbekzdésében egy szaklapból származó, 2004. augusztus 23-i újságcikkre hivatkozik, amely a GDF németországi értékesítési igazgatójának megjegyzéseiről számol be, és nagyon pontos információkat tartalmaz a GDF azon lehetőségeinek korlátait illetően, hogy a MEGAL gázvezetékbl vegyen gázt. Ebben az újságcikkben többek között az szerepel, hogy a GDF még nem jutott végleges megállapodásra az E.ON Ruhrgasal azon lehetőséget illetően, hogy gázt vehessen le a MEGAL gázvezetékrl Németországban, és hogy az említett újságcikk szerkesztésének idején a gázvételi lehetőségek nagyon korlátozottak.
- 220 A felperesek által hivatkozott bizonyítékok, vagyis a 2004. június 23-i találkozó jegyzőkönyve, és a 2004. augusztus 26-i email, amelyet a 2004. augusztus 23-i újságcikkre reagálva írtak, nem vonhatják kétségbe az említett újságcikk bizonyító erejét, amennyiben azoknak ellentmondanak egyéb későbbi dokumentumok, valamint a GDF piaci magatartása (lásd a későbbi 221–235. pontot). Ráadásul bár a 2004. augusztus 26-i emailból kitűnik, hogy az E.ON Ruhrgas több alkalommal megerősítette, hogy a GDF gázt vehetett le a MEGAL gázvezetékrl, abból az is következik, hogy ez attól a feltételtől függött, hogy rendelkezik kapacitásokkal a mérőállomásokon, és hogy a GDF kérelmére megvizsgálták az állomásokon a terjeszkedési lehetőségeket, ami arra utal, hogy a gyakorlatban a GDF számára a gázvételi lehetőségek Németországban ebben az időpontban még legalábbis korlátozottak voltak. Végül, amint azt a Bizottság megállapította, ebből a dokumentumból egyértelműen kitűnik, hogy az E.ON Ruhrgas arra hivatkozott a GDF-nek, hogy nem volt konstruktív az, hogy nyilvánossá tették a MEGAL gázvezetékrl való gázvételi lehetőségekre vonatkozó leírást vagy vitákat, ami azt mutatja, hogy az E.ON Ruhrgas által követett cél főleg az volt, hogy megértesse a GDF-fel, hogy ajánlatosabb nem tenni nyilvános nyilatkozatokat a témával kapcsolatban.
- 221 Következésképpen számos 2004 augusztusa utáni dokumentum azt bizonyítja, hogy a jogsértés folytatódott a német piacon.
- 222 Először is a megtámadott határozat (111) preambulumbekzdésében a Bizottság a GDF 2005. januári belső feljegyzésére hivatkozott, amely arra utalt, hogy körülbelül három éve a GDF kereskedelmi tevékenysége Németország észak-nyugati régióira koncentrált, valamint hogy az E.ON Ruhrgas 2004 májusi árverésén egyes részek megszerzése legitimálta a délen való piackutatás és a MEGAL gázvezetékbl történő forgalmazás tényleges elindítását. A Bizottság hivatkozott a GDF 2005. szeptember 2-i németországi fejlesztési tervére is, amelyből kitűnik, hogy szerződéses okok miatt a GDF nem vehetett le gázt a MEGAL gázvezeték különböző kiadási pontjain, és nem is hozhatta közvetlenül forgalomba azokat a szállítási kapacitásokat, amelyekkel rendelkezett. A várt új szerződés megkötése az E.ON Ruhrgasal a vezeték használatára vonatkozóan változtathatna ezen a helyzeten.
- 223 Ami a GDF 2005. januári belső feljegyzését illeti, el kell utasítani a felperesek által nyújtott alternatív értelmezéseket, mivel azok egyáltalán nem igazoltak. Ellenkezőleg, háttérének, különösen a megtámadott határozat (102) preambulumbekzdésében hivatkozott korábbi dokumentumoknak a figyelembevételé, valamint a GDF 2005. szeptember 2-i németországi fejlesztési terve a Bizottság azon értelmezését látszik megerősíteni, amely szerint a GDF által hivatkozott legitimáció a MEGAL-megállapodásra vonatkozik.

- 224 A GDF 2005. szeptember 2-i németországi fejlesztési tervét illetően szintén nem lehet helyt adni a felperesek érveinek. Azon állítások ugyanis, amelyek szerint a hivatkozott részlet egy korábbi változat sematikus másolata, és a 2004. január 1-jei említésnek nincs értelme, nem tudják megkérdőjelezni az említett dokumentum bizonyító erejét. Ellenkezőleg, azon tény, hogy a szóban forgó részlet megismételték, míg a dokumentum más részeit naprakésszé tették, azt mutatja, hogy a MEGAL gázvezetéken keresztül történő németországi gázeladásra vonatkozó helyzet változatlan maradt. Meg kell jegyezni továbbá, hogy a dokumentum 2005. szeptember 2-i keltezésű, ami tehát nincs ellentmondásban a szóban forgó jogsértés megszűnésének a Bizottság által megállapított időpontjával.
- 225 Szintén el kell utasítani a felperesek azon érvét, amely szerint annak a ténynek, hogy a GDF továbbra is úgy véli, hogy kötik a megállapodások – amint az kitűnik a megtámadott határozat (111) preambulumbekzdésében hivatkozott belső dokumentumokból –nincs hatása az első felperesre, aki jogszerűen elhatárolódott a kartelltől. Ugyanis, amint az kitűnik a fenti 182. pontban hivatkozott ítélezési gyakorlatból, a GDF belső dokumentumai bizonyítékként használhatók az első felperes ellen. Márpedig a jelen esetben e dokumentumokból és a GDF piaci magatartásából kitűnik, hogy a kartell megszűnése nem volt tényleges a német piacon.
- 226 Másodszor a Bizottság a megtámadott határozat (123), (124) és (131)–(133) preambulumbekzdésében a szóban forgó vállalkozások közötti, 2004. augusztusánál későbbi kapcsolatokra hivatkozott. E tekintetben több dokumentumra hivatkozik, amelyek – még ha nem is említik kifejezetten a MEGAL gázvezetékét – lehetővé teszik annak bizonyítását, hogy a szóban forgó vállalkozások érintkeztek egymással a GDF német piacra való belépésével és az E.ON Ruhrgas ezzel kapcsolatos panaszaival kapcsolatban.
- 227 Ugyanis, kitűnik többek között a GDF 2005. február 9-i feljegyzéséből, hogy az E.ON Ruhrgas azzal vádolta a GDF-et, hogy „megsemmisítette” a gáz értékét Németországban, és hogy az ipari szegmens és az állami tulajdonban lévő piaci szegmens közötti árkülönbséget használta ki annak érdekében, hogy új ügyfeleket szerezzen, valamint az is, hogy a GDF úgy vélte, hogy „dolgozni” kell „ezen a kérdésen”. Márpedig normál versenykörnyezetben egy vállalkozás nem kíván „dolgozni” az árgyakorlatával kapcsolatban a versenytársa által kifejtett vádakon. Ez tehát azt mutatja, hogy a GDF válaszolni akarta az E.ON Ruhrgas aggodalmaira.
- 228 E tekintetben emlékeztetni kell arra, hogy amikor valamely gazdasági szereplő magáévá teszi egy másik piaci szereplő által neki az azzal versennyel kapcsolatban küldött panaszokat, amelyet az első piaci szereplő által eladott termékek okoznak, az érdekeltek magatartása összehangolt magatartásnak minősül (a Bíróság 40/73-48/73., 50/73., 54/73-56/73., 111/73., 113/73. és 114/73. sz., Suiker Unie és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 1975. december 16-án hozott ítéletének [EBHT 1975., 1663. o.] 283. pontja). Meg kell tehát állapítani, hogy a GDF azzal, hogy arra utalt, hogy „dolgozni” fog „ezen a kérdésen”, amely az E.ON Ruhrgasnak a Németországban alkalmazott áraival kapcsolatos panaszaira vonatkozik, valamint azzal, hogy az E.ON Ruhrgasnak az állami tulajdonban lévő vállalatoknak való eladások keretében gyakorolt ármegállapításával kapcsolatos panaszai nyomán 2005. áprilisában feljegyzést írt, az említett ítélezési gyakorlat értelmében a magáévá tette az említett panaszokat, még akkor is, ha úgy vélte – amint az különösen ebből a 2005. áprilisi feljegyzésből kiderül –, hogy relatívan kell tekinteni az E.ON Ruhrgas felfogását.
- 229 Hasonlóképpen a GDF-nek a másnapi találkozót előkészítő 2005. szeptember 5-i előkészítő feljegyzése beszámol az E.ON Ruhrgas panaszairól amelyek a GDF javasolt árakra vonatkoznak, míg a GDF-ben felmerül a kérdés, vajon hogyan jutott az E.ON Ruhrgas ezekhez az árakhoz, ami azt mutatja, hogy a GDF figyelembe vette az E.ON Ruhrgas a panaszait, és reagált rájuk.
- 230 Következésképpen a fenti 227–229. pontban hivatkozott dokumentumok tartalmára tekintettel a felperesek azon érveinek, amelyek szerint azok egyoldalú közleményekre vagy az E.ON Ruhrgas olyan panaszaira vonatkoztak, amelyekre a GDF nem reagált, nem lehet helyt adni.

- 231 Végül, ami a 2005. szeptember 21-i találkozóra vonatkozó dokumentumokat illeti – a jelen esetben az erre a találkozóra készített 2005. szeptember 20-i „briefing” feljegyzés, és a találkozót összegző 2005. szeptember 22-i email, amelyek a megtámadott határozat (132) és (133) preambulumbekkezdésében kerültek említésre –, kétségkívül meg kell állapítani – amint azt a felperesek megjegyzik –, hogy azok a vásárló (E.ON Ruhrgas) és a szolgáltató (GDF Deutschland) közötti tárgyalások létre utalnak. Mindazonáltal, amint az kitűnik az említett találkozó jegyzőkönyvéből, és amint azt a Bizottság a megtámadott határozat (135) preambulumbekkezdésében megállapította, a GDF e találkozáson ismertette a saját stratégiáját és a német piacon elért sikerét.
- 232 A Bizottság tehát nem követett el hibát, amikor figyelembe vette a 2005. szeptember 21-i találkozóra vonatkozó dokumentumokat annak megállapítása érdekében, hogy a szóban forgó vállalkozások közötti eszmecsere inkább összehangolt magatartásra vonatkoztak, mint versenyre.
- 233 Másfelől a jogsértés Németországban 2004 augusztusa után történő folytatását, amint kitűnik a megtámadott határozat (112) preambulumbekkezdéséből, megerősíti a GDF piaci magatartása, amennyiben a gázfelszabadítási program által előírt mennyiségeken túl nem szolgáltatott gázt a Németország déli részén található vevőknek.
- 234 A felperesek által a GDF piaci magatartására vonatkozóan adott alternatív magyarázatok nem vonhatják kétségbe ezt a következtetést. Ugyanis, amint kitűnik az ítélkezési gyakorlatból, az olyan körülmények fennállásának bizonyítása, amelyek más megvilágításba helyezik a Bizottság által a közösségi versenyszabályok megsértésének megállapítása érdekében leírt tényállást, és a bizottsági érvelést helyettesítő hihető magyarázatát adják azoknak, csak akkor releváns, ha a Bizottság kizárólag az érintett vállalkozások piaci magatartására támaszkodik a jogsértés fennállásának megállapítása érdekében (lásd ebben az értelemben a fenti 169. pontban hivatkozott JFE Engineering és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítélet 186. pontját, és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot). Márpedig jelen esetben nem ez a helyzet, tekintettel arra, hogy a Bizottság számos okirati bizonyítékra támaszkodik, amelyekről – amint az a fentiekből kitűnik –, a felperesek nem tudták bebizonyítani, hogy nem rendelkeznek bizonyító erővel.
- 235 Ráadásul a felperesek által hivatkozott bizonyítékok a MEGAL-megállapodás 2. melléklete szerződéses rendelkezéseibe ütköznek, amely – a felek eltérő rendelkezése hiányában – nem biztosít a GDF-nek a MEGAL gázvezetékéből Németországban való gázvételtre vonatkozó jogot, tehát semmi nem utal arra, hogy ebben az időpontban a rendelkezések már hatályukat veszítették volna, vagy az említett vállalkozások formálisan megállapodtak volna azok módosításában.
- 236 Ugyanis, amint azt a Bizottság a megtámadott határozat (107) preambulumbekkezdésében megállapította, a 2004. évi megállapodás nem említi a MEGAL-megállapodás 2. mellékletét, amit a felperesek elismernek. Valójában a 2004. évi megállapodás szövegéből egyértelműen kitűnik, hogy az csak bizonyos kísérőlevelekre vonatkozott, nem pedig a MEGAL-megállapodás egyéb rendelkezéseire.
- 237 Ezenkívül a 2004. évi megállapodás nem tekinthető a MEGAL-megállapodás 2. mellékletének 2.1 pontja értelmében „ellentétes megállapodásnak”. Ez ugyanis nem tűnik ki a 2004. évi megállapodás szövegéből, viszont ráadásul azzal járt volna, hogy az említett megállapodásban meghatározzák a MEGAL gázvezeték olyan új kiadási pontjait, amelyekből a GDF részesülhet, ám a megállapodás egy ilyet sem említ.
- 238 Ami a MEGAL-megállapodás 2. melléklete szóban történő hatályon kívül helyezésének lehetőségét említi, az a MEGAL gázvezeték új kiadási pontjai meghatározásának a fenti 237. pontban hivatkozott szükségességébe ütközik. Hasonlóképpen nem lehet helyt adni a felek arra irányuló érvelésének, hogy az említett melléklet szükségképpen hatályát veszítette, tekintettel a 2004. június 23-i és augusztus 26-i dokumentumokban szereplő kijelentésekre, amennyiben a fenti 220–234. pontból kitűnik, hogy az említett dokumentumok nem tették lehetővé a szóban forgó jogsértés megszűnésének bizonyítását.
- 239 A felpereseknek a MEGAL-megállapodás 2. mellékletére vonatkozó érvelését el kell tehát utasítani.

- 240 Az előzőek összességére tekintettel a Bizottság jogszerűen állapította meg, hogy a szóban forgó jogsértés a német piacon 2005. szeptember 30-ig folytatódott.
- 241 Ami a francia piacot illeti, a felperesekhez hasonlóan meg kell állapítani, hogy a megtámadott határozatnak a szóban forgó jogsértés vége vizsgálatának szentelt részében, vagyis a (299)–(309) preambulumbekkezdésben a Bizottság nem hozott fel egyetlen olyan bizonyítékot sem, amely arra engedett volna következtetni, hogy a jogsértés a 2004. évi megállapodást követően tovább folytatódott ezen a piacon.
- 242 Ugyanis mindenekelőtt meg kell állapítani, hogy egyetlen okirati bizonyíték sem igazolja a szóban forgó jogsértés 2004. augusztus 13. utáni, akár megállapodás, akár összehangolt magatartás formájában történő folytatását. Így a francia piacra vonatkozó utolsó dokumentum az E.ON Ruhrgas 2004. június 26-i belső, a 2004. július 2-i „Tour d’horizon” találkozóra vonatkozó „briefing” feljegyzése, amely korábbi 2004. augusztus 13-nál, a 2004. évi megállapodás időpontjánál. Ami pontosabban azon találkozókat és eszmecsereket illeti, amelyek során a megtámadott határozat (307) preambulumbekkezdése szerint a szóban forgó vállalkozások megvitatták az egymás nemzeti piacaira vonatkozó, 2004 augusztusa utáni stratégiájukat, meg kell állapítani, hogy a Bizottság az említett preambulumbekkezdésben nem hivatkozik egyetlen olyan találkozóra vonatkozó pontos okirati bizonyítékra sem, amely a francia piacot érintette volna. Továbbá a 2004. augusztus 13. utáni találkozóra vonatkozó, az említett határozat (123), (124) és (130)–(136) preambulumbekkezdésében hivatkozott dokumentumok csak a német gázpiacra vonatkoztak, a francia piacra nem.
- 243 Az okirati bizonyítékok ilyen hiányát egyébként hallgatólagosan a Bizottság is elismerte írásbeli beadványaiban, hiszen úgy érvel, hogy a jogsértés Franciaországban történő folytatása a piacok kölcsönös felosztásából és a kizárólag a francia piacra alkalmazandó megszűnésre utaló ténykörülmények hiányából következik.
- 244 Másfelől, ami a MEGAL gázvezeték kiadási pontjaira vonatkozó, a Ruhrgas tekintetében Franciaországban alkalmazandó korlátozásokat illeti – különösen azokat, amelyek a MEGAL-megállapodás 2. mellékletéből következnek –, azokra a Bizottság mégcsak nem is hivatkozik. A Bizottság ugyanis a megtámadott határozat (299), (300) és (307) preambulumbekkezdésében csak azokra a szerződésbeli korlátozásokra hivatkozik, amelyek megakadályozzák a GDF-et abban, hogy használja az említett gázvezeték kiadási pontjait Németországban a fogyasztók ellátása érdekében. Mindenesetre meg kell állapítani, hogy a MEGAL-megállapodás 2. mellékletének rá vonatkozó rendelkezései ellenére az E.ON Ruhrgas vehetett gázt a MEGAL gázvezetékéből, hogy azt Franciaországban adja el, még ha ezen eladások a piac csekély részét képezték is, és csak kevés ügyfélre vonatkoztak, amint az kitűnik a megtámadott határozat (73) és (101) preambulumbekkezdéséből.
- 245 Végül meg kell említeni, hogy a Bizottságnak a megtámadott határozat (304) preambulumbekkezdésében szereplő kijelentése, miszerint az a tény, hogy a szóban forgó vállalkozások új megállapodásról tárgyaltak, arra utal, hogy még mindig úgy érezték, hogy köti őket a létező megállapodás, vagy a Bizottság azon kijelentése, miszerint új megállapodás hiányában a régi még mindig hatályban volt, nem tekinthetők úgy, mint amelyek lehetővé teszik a francia piacra vonatkozó következtetései jogilag megkövetelt módon történő alátámasztását. Az ilyen megfontolások nem tekinthetők kellően pontos és egybevágó bizonyítékoknak arra vonatkozóan, hogy a jogsértés Franciaországban folytatódott a 2004. évi megállapodást követően.
- 246 Meg kell tehát állapítani, hogy a megtámadott határozatban a Bizottság nem hozott fel egyetlen olyan bizonyítékot sem, amely arra engedne következtetni, hogy a szóban forgó jogsértés a 2004. évi megállapodást követően folytatódott a francia piacon.
- 247 Márpedig, mivel a megtámadott határozat 1. cikke különbséget tesz a között, hogy meddig tartott a jogsértés a német piacon és meddig a francia piacon, a Bizottságnak ez utóbbi piac tekintetében is alá kellett támasztania a következtetését. Más szóval, mivel az 1. cikkben eltérő jogsértési időtartamot állapított meg a

német piacon és a francia piacon, a Bizottságnak be kellett volna nyújtani a szükséges bizonyítékokat, amelyek jogilag megkövetelt módon bizonyíthatják a jogsértésnek az e két piacon és a két előadott időszak alatti létezését. Ugyanis a jogsértés létezésére, és következképpen annak időtartamára vonatkozó bizonyítási teher a Bizottságra hárul (lásd a fenti 169. pontban hivatkozott JFE Engineering és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítélet 341. pontját, és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot).

- 248 E megfontolásokat nem kérdőjelezi meg azon körülmény, amely szerint a jogsértés egységes és folyamatos jogsértésnek minősül. Ugyanis a megállapított jogsértés ezen jellegére vonatkozó körülmény nem érinti azt a tényt, hogy mivel a Bizottság a megtámadott határozat rendelkező részében szándékosan említett külön jogsértési időtartamot a francia piac és a német piac tekintetében, köteles volt jogilag megkövetelt módon bizonyítani az így megállapított időtartamokat.
- 249 Hasonlóképpen a Bizottság azon érvét, amely szerint a szállítási tilalmak kölcsönösségi megállapodáson alapultak, el kell utasítani, mivel feltételezve akár, hogy a szállítási tilalmak kölcsönösségi megállapodáson alapultak, e körülmény önmagában nem engedi meg annak bizonyítását, hogy a szóban forgó jogsértés a 2004. évi megállapodás ellenére nem ért véget.
- 250 Az előzőek összességére tekintettel meg kell állapítani, hogy a Bizottság nem szolgált okirati bizonyítékkal a szóban forgó jogsértésre vonatkozóan a francia piacon a 2004. évi megállapodás után.

– A szóban forgó vállalkozásoknak a gázpiacok liberalizációját követően tanúsított magatartásáról

- 251 Emlékeztetni kell arra, hogy az állandó ítélkezési gyakorlat szerint az EK 81. cikk és az EK 82. cikk által bevezetett versenyjogi rendszer a megállapodások, illetve az összejátszás vagy együttműködés bármely más hasonló formájának gazdasági eredményeire irányul inkább, mintsem a jogi formájukra. Következésképpen olyan kartellek esetében, amelyek már hatályukat veszítették, elegendő az EK 81. cikk alkalmazásához, ha hatást fejtenek ki a formális megszűnésüket követően. Ebből következik, hogy a jogsértés időtartamát nem azon időtartam függvényében kell értékelni, amely ideje alatt a megállapodás hatályban volt, hanem azon időtartam függvényében, amely ideje alatt az érintett vállalkozások az EK 81. cikk által tiltott magatartást folytattak (lásd a Törvényszék T-101/05. és T-111/05. sz., BASF és UCB kontra Bizottság egyesített ügyekben 2007. december 12-én hozott ítéletének [EBHT 2007., II-4949. o.] 187. pontját, és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot).
- 252 Amint az a fenti 169–245. pontban bizonyításra került, a felperesek annak bizonyítására irányuló érveinek, hogy a szóban forgó megállapodás 2004 augusztusa előtt megszűnt a francia piacon, és 2005 szeptembere előtt a német piacon, nem lehet helyt adni. Amennyiben a jogsértés létezését, és a német piacon a megállapodásnak annak formális hatályon kívül helyezése ellenére történő folytatását okirati bizonyítékok alátámasztják, nem szükséges megvizsgálni a szóban forgó vállalkozások magatartását a fent említett időszakok és piacok tekintetében. Az állandó ítélkezési gyakorlat szerint ugyanis, feltételezve akár, hogy az említett vállalkozások nem hajtották végre a szóban forgó megállapodást, és a gázpiacok liberalizációja után önálló magatartást tanúsítottak, ez nincs hatással, mivel felesleges valamely megállapodás tényleges hatásainak figyelembevétele, amennyiben kitűnik, hogy annak célja a közös piacon belüli verseny megakadályozása, korlátozása vagy torzítása volt (lásd a Törvényszék T-23/99. sz., LR AF 1998 kontra Bizottság ügyben 2002. március 20-án hozott ítéletének [EBHT 2002., II-1705. o.] 47. pontját és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot). Másfelől, amint az felidézésre került a fenti 234. pontban, az ítélkezési gyakorlatból következik, hogy olyan körülmények fennállásának bizonyítása, amelyek más megvilágításba helyezik a Bizottság által a közösségi versenyszabályok megsértésének megállapítása érdekében leírt tényállást, és a bizottsági érvelést helyettesítő hihető magyarázatát adják annak, csak akkor releváns, ha a Bizottság kizárólag az érintett vállalkozások piaci magatartására támaszkodik a jogsértés fennállásának megállapítása érdekében.
- 253 Ami viszont a francia gázpiacot illeti 2004. augusztus 10. után, a fenti 241–245. pontból kitűnik, hogy a Bizottság a megtámadott határozatban nem adott elő egyetlen olyan bizonyítékot sem, amely lehetővé tenné annak bizonyítását, hogy a megállapodás felmondása fiktív volt. Következésképpen a fenti

252. pontban hivatkozott ítélkezési gyakorlatra tekintettel lényeges annak meghatározása, hogy a megállapodás formális megszűnésén túl, a Bizottság bizonyította-e azt, hogy a francia piacra gyakorolt hatások folytatódtak.

- 254 Márpedig a megtámadott határozatban a Bizottság nem hivatkozik az E.ON Ruhrgas francia piacon való magatartására annak bizonyítása érdekében, hogy a kartell folytatódott ezen a piacon. Különösen nem hivatkozik az E.ON Ruhrgas franciaországi eladásaira, holott hivatkozott a megtámadott határozat (300) preambulumbekzdésében a GDF németországi eladásaira.
- 255 Továbbá a felperesek által előterjesztett bizonyítékokból kiderül, hogy az E.ON Ruhrgas erősen növelte a gázeladásait Franciaországban a 2004/2005-ös évben (lásd a megtámadott határozat (73) preambulumbekzdését. Így, az E.ON Ruhrgas franciaországi eladásainak mértéke, még ha alacsony volt is 2004-ben és 2005-ben, valamint korlátozott számú ügyfelet érintett, megerősíti a szóban forgó jogsértés 2004 augusztusa utáni megszűnését a francia piacon.
- 256 Az előzőekből következik, hogy a Bizottság nem bizonyította jogilag megkövetelt módon, hogy a szóban forgó jogsértés a francia gázpiac tekintetében folytatódott 2004. augusztus 10. után, egészen 2005. szeptember 30-ig.
- 257 Részben tehát el kell fogadni a második jogalapot, és meg kell semmisíteni a megtámadott határozat 1. cikkét, amennyiben a Franciaországban 2004. augusztus 13. és 2005. szeptember 30. között elkövetett jogsértés létezését állapítja meg.

Az egyenlő bánásmód elvének megsértésére alapított harmadik jogalapról

- 258 A jelen jogalappal a felperesek lényegében arra hivatkoznak, hogy azzal, hogy bírságot szabott ki velük szemben, holott azt hasonló korábbi ügyekben (GDF/ENI és GDF/ENEL ügy), nem tette, a Bizottság megsértette az egyenlő bánásmód elvét.
- 259 Ezzel kapcsolatban hangsúlyozni kell, hogy az 1/2003 rendelet 23. cikke (2) bekezdésének tárgya a Bizottság azon hatáskörének biztosítása, hogy bírságokat szabhasson ki, ami lehetővé teszi számára az uniós jog által rábízott felügyeleti funkció ellátását (lásd ebben az értelemben a Bíróság 100/80-103/80. sz., Musique diffusion française és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 1983. június 7-én hozott ítéletének [EBHT 1983., 1825. o.] 105. pontját, és a Törvényszék T-224/00. sz., Archer Daniels Midland és Archer Daniels Midland Ingredients kontra Bizottság ügyben 2003. július 9-én hozott ítéletének [EBHT 2003., II-2597. o.] 105. pontját). Ez a funkció magában foglalja az egyedi jogsértések felderítését és megszüntetését, valamint egy általános politika folytatásának kötelezettségét, amelynek célja a Szerződés által előírt alapelvek alkalmazása a versenyügyekben, és a vállalkozások magatartásának orientálása ezen alapelvek fényében. Ebből következik, hogy a Bizottságnak ügyelnie kell a bírságok elrettentő jellegére (a Törvényszék T-456/05. és T-457/05. sz., Gütermann és Zwicky kontra Bizottság egyesített ügyekben 2010. április 28-án hozott ítéletének [EBHT 2010., II-1443. o.] 79. pontja).
- 260 Másfelől emlékeztetni kell arra, hogy az állandó ítélkezési gyakorlat szerint a Bizottság korábbi határozathozatali gyakorlata önmagában nem szolgál a versenyjogi bírságok jogi háttereként, tekintettel arra, hogy az kizárólag az 1/2003 rendeletben és az iránymutatásban van meghatározva (lásd ebben az értelemben a Törvényszék T-203/01. sz., Michelin kontra Bizottság ügyben 2003. szeptember 30-án hozott ítéletének [EBHT 2003., II-4071. o.] 254. pontját és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot). A más ügyekben hozott határozatoknak csupán jelzésértékük van a hátrányos megkülönböztetés esetleges fennállásának vonatkozásában, mivel meglehetősen valószínűtlen, hogy valamely ügy sajátos körülményei – mint például az érintett piacok, termékek, vállalkozások és időszakok – megegyezzenek (lásd ebben az értelemben a Bíróság C-76/06. P. sz., Britannia Alloys & Chemicals kontra Bizottság ügyben 2007. június 7-én hozott ítéletének [EBHT 2007., I-4405. o.] 60. pontját).

- 261 Ugyanakkor az egyenlő bánásmód elvét – amely tiltja, hogy összehasonlítható helyzeteket különböző módon kezeljenek, vagy hogy különböző helyzeteket azonos módon kezeljenek, hacsak objektíve nem igazolt az ilyen bánásmód – a Bizottságnak ugyanúgy tiszteletben kell tartania, amikor bírságot szab ki valamely vállalkozással szemben versenyjogi jogszabályok megsértése miatt, mint minden intézménynek, valamennyi tevékenységük során (lásd a Törvényszék T-67/01. sz., JCB Service kontra Bizottság ügyben 2004. január 13-án hozott ítéletének [EBHT 2004., I-49. o.] 187. pontját és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot).
- 262 Ez nem változtat azon, hogy a Bizottság bírságkiszabással kapcsolatos korábbi határozatai csak akkor relevánsak az egyenlő bánásmód elve tiszteletben tartásának szempontjából, ha bizonyított, hogy az ezen más határozatok alapjául szolgáló tényállás az olyan körülmények tekintetében, mint a piacok, a termékek, az országok, a vállalkozások és az érintett időszakok, összehasonlítható a jelen ügy tényállásával (lásd ebben az értelemben a fenti 201. pontban hivatkozott Archer Daniels Midland kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 316. pontját és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot).
- 263 Márpedig a jelen ügyben a felperesek által hivatkozott korábbi határozatok alapjául szolgáló tényállások nem hasonlíthatók össze a jelen ügy tényállásával, ezért az említett határozatok nem relevánsak az egyenlő bánásmód elve tiszteletben tartásának szempontjából a fenti 262. pontban hivatkozott ítélkezési gyakorlat értelmében.
- 264 Ugyanis mindenekelőtt az a tény, hogy az érintett magatartások a gázágazatban egyidejűleg zajlottak le egy olyan időszakban, amelyet a liberalizáció és az ágazat alapos átalakulása jellemez, mint olyan, nem alkalmas annak bizonyítására, hogy a GDF/ENI és GDF/ENEL ügy tényállása összehasonlítható a jelen ügy tényállásával.
- 265 Továbbá a GDF/ENI és GDF/ENEL ügyben a Bizottság figyelembe vette azt a tényt, hogy a gázágazatban a területi korlátozásokra vonatkozó első határozatról volt szó. Márpedig a jelen esetben már nem ez a helyzet.
- 266 Ezenkívül az érintett korlátozások a jellegük alapján eltérnek. Ugyanis a GDF/ENI és GDF/ENEL ügyben szóban forgó korlátozások vertikális jellegűek voltak, amennyiben egyrészt tranzitszerződésből, másrészt pedig olyan szerződésből eredtek, amelyet szállítási szerződésnek vagy adásvételi szerződésnek lehetett tekinteni. A Bizottság által ezekben az ügyekben az EK 81. cikk (3) bekezdésének alkalmazhatóságára vonatkozóan végzett vizsgálatból egyébként kitűnik, hogy maga a Bizottság vertikális korlátozásokként tekintett ezekre a korlátozásokra. Márpedig nem ilyenről van szó a jelen esetben, ahol is a korlátozás horizontális jellegű, mivel két szolgáltató közötti, a gázvezeték használatára vonatkozó megállapodást érint, és az egymás piacain való gázeladással kapcsolatos lehetőségeikre vonatkozik. Ráadásul a GDF/ENI és GDF/ENEL ügy eltér a jelen ügytől, amint azt a Bizottság megállapította, mivel ezek az ügyek egy olyan szerződési kikötésre vonatkoztak, amely egyoldalúan korlátozza azt a területet, amelyen az ENI és az ENEL használhatta a szerződés tárgyát képező gázt, míg nem ilyen a jelen eset, ahol a korlátozás a szóban forgó vállalkozások területeire vonatkozik.
- 267 Végül a felperesek állításaival ellentétben az aktához csatolt bizonyítékokból (lásd különösen a fenti 191. pontot) kitűnik, hogy a szóban forgó megállapodás feleinek tudomása volt magatartásuk jogellenességéről, legalábbis már a 2000-es évek elejétől kezdve. A felperesek tehát nem hivatkozhatnak a jóhiszeműségükre annak érdekében, hogy úgy kezeljék őket, mint a GDF/ENI és GDF/ENEL ügyben érintett vállalkozásokat, amelyek nem tudták, hogy magatartásuk sérti a versenyjogot.
- 268 Az előzőekben hivatkozott különbségekre tekintettel az a tény, hogy a jogsértések hasonló méretű vállalkozásokra és azonos vagy hasonló tagállamokra vonatkoztak, nem enged arra következtetni, hogy a helyzetük összehasonlítható volt.
- 269 Ilyen körülmények között meg kell állapítani, hogy a felperesek állításával ellentétben a jelen esetben, valamint a GDF/ENI és GDF/ENEL ügyben szóban forgó magatartások nem hasonlíthatók össze, és nem ugyanazokat a jellemzőket mutatják, ezért az egyenlő bánásmód elvének megsértésére alapított jogalapot el kell utasítani.

A negyedik, az 1975. évi megállapodásból eredő állítólagos jogsértések elévülésére alapított jogalapról

270 A felperesek úgy érvelnek, hogy amennyiben a Bizottság bírságkiszabási jogkörére öt éves elévülési idő vonatkozik, és amennyiben az elévülést megszakították a 2006. május 16-án és 17-én tartott ellenőrzések, csak a 2001. május 16. utáni tények vehetők figyelembe. A felperesek úgy vélik, a második jogalap keretében bizonyították, hogy a hivatkozott jogsértések megszűntek, éppen a gázpiacok Németországot illetően 1998 áprilisában, Franciaországot illetően pedig 2000 augusztusában bekövetkezett liberalizációja után.

271 Amint az kitűnik a felperesek által felhozott második jogalappal kapcsolatos fejtegetésekből, a szóban forgó jogsértések, a Németországban elkövetett jogsértést illetően, 2005 szeptemberében és, a Franciaországban elkövetett jogsértést illetően, 2004 augusztusában értek véget. A figyelembe vett tények tehát nem voltak elévültek akkor, amikor a Bizottság az ellenőrzéseit végrehajtotta.

272 Következésképpen a felperesek által felhozott negyedik jogalapot el kell utasítani.

Az ötödik, arra alapított jogalapról, hogy a második felperes nem felelős az első felperes cselekedeteiért

273 A felperesek úgy érvelnek, hogy a szóban forgó jogsértésért való felelősség nem tudható be az első felperesnek, amennyiben először is utóbbi nem vett részt közvetlenül a jogsértésben, másodszor pedig megdőlt azon vélelem, amely szerint az anyavállalat meghatározó befolyást gyakorolt a kizárólagos tulajdonában lévő leányvállalata magatartására.

274 A Törvényszék szerint célszerű először a második kifogást megvizsgálni.

275 Ezzel kapcsolatban emlékeztetni kell arra, hogy az állandó ítélkezési gyakorlat szerint az anyavállalatnak lehet betudni a leányvállalat magatartását, ha az – jöllehet külön jogi személyiséggel rendelkezik – nem önállóan határozza meg saját magatartását a piacon, hanem lényegében azokat az utasításokat követi, amelyeket az anyavállalat ad a számára (lásd a Bíróság C-97/08. P. sz., Akzo Nobel és társai kontra Bizottság ügyben 2009. szeptember 10-én hozott ítéletének [EBHT 2009., I-8237. o.] 58. pontját, és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot).

276 Hasonló esetben ugyanis az anyavállalat és leányvállalata ugyanazon gazdasági egység részét képezi, következésképpen egyetlen vállalkozást alkot. Ennek alapján az a tény, hogy valamely anyavállalat és annak leányvállalata az EK 81. cikk értelmében egyetlen vállalkozást alkot, lehetővé teszi a Bizottság számára, hogy bírság megfizetésére kötelező határozatot címezzen az anyavállalatnak anélkül, hogy bizonyítania kellene az utóbbinak a jogsértésben való személyes részvételét (a fenti 275. pontban hivatkozott Akzo Nobel és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 59. pontja).

277 Abban a különös esetben, ha az anyavállalat 100%-os részesedéssel rendelkezik a közösségi versenyjog szabályait sértő magatartást folytató leányvállalatban, egyrészt ezen anyavállalat meghatározó befolyást gyakorolhat az említett leányvállalat magatartására, másrészt pedig fennáll azon egyszerű vélelem, amely szerint az említett anyavállalat ténylegesen meghatározó befolyást gyakorol leányvállalata magatartására (lásd a fenti 275. pontban hivatkozott Akzo Nobel és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 60. pontját, és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot).

278 E körülmények között elegendő, ha a Bizottság bizonyítja, hogy valamely leányvállalatnak az anyavállalata az egyedüli tulajdonosa, ahhoz hogy arra következtethessen, hogy ez utóbbi meghatározó befolyást gyakorol e leányvállalat üzletpolitikájára. A Bizottságnak ezt követően módjában áll az anyavállalat egyetemleges felelősségét megállapítani a leányvállalatra kirótt bírság megfizetését illetően, kivéve ha a fenti vélelem megdöntésére köteles anyavállalat elegendő bizonyítékot terjeszt elő annak bizonyításához, hogy a leányvállalata önálló piaci magatartást követ (lásd a fenti 275. pontban hivatkozott Akzo Nobel és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 61. pontját, és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot).

- 279 E tekintetben figyelembe kell venni az említett leányvállalat és az anyavállalat közötti valamennyi releváns gazdasági, szervezeti és jogi kapcsolatot is, amelyek az adott esettől függően változhatnak (a fenti 275. pontban hivatkozott Akzo Nobel és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 74. pontja).
- 280 Különösen nem lehet e vizsgálatot kizárólag a leányvállalat szűkebb értelemben vett üzletpolitikájával kapcsolatos tényezőkre korlátozni, mint amilyen az elosztási vagy árstratégia. Különösen kizárólag annak bizonyítása, hogy üzletpolitikájának ezen különös aspektusait a leányvállalat irányítja, anélkül hogy ezzel kapcsolatban utasításokat fogadna el, nem elég a leányvállalat önállóságának megállapításához. Nem releváns az a szempont sem, hogy az anyavállalat beavatkozott-e a leányvállalatának napi üzletvitelébe (lásd ebben az értelemben, a fenti 275. pontban hivatkozott Akzo Nobel és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 73. pontját, és Kokott főtanácsnok erre az ügyre vonatkozó indítványának [EBHT 2009., I-8241. o.] 87–94. pontját).
- 281 A jelen esetben a megtámadott határozat (280) és (281) preambulumbekzdésében a Bizottság úgy vélte, hogy az E.ON-t úgy kellett tekinteni, mint amely meghatározó befolyást és tényleges ellenőrzést gyakorolt az E.ON Ruhrgas felett, hiszen az E.ON-nak kizárólagos tulajdonában állt az E.ON Ruhrgas, és az E.ON nem cáfolta meg a fenti 277. pontban hivatkozott ítélkezési gyakorlat által előírt vélelmet.
- 282 E tekintetben meg kell említeni, hogy nem vitatott, hogy az E.ON az E.ON Ruhrgas teljes tőkéje feletti rendelkezik 2003 január óta. A felperesek viszont úgy vélik, megdöntötték a vélelmet, amennyiben az E.ON saját működési tevékenység nélküli holdingtársaság. Ráadásul úgy vélik, hogy az a tény, hogy a 2004. május 27-i találkozó során az E.ON igazgatótanácsának elnöke elismerte, hogy nem tud a MEGAL gázvezetékre vonatkozó szerződési keretek átstrukturálásáról, az anyavállalatnak a leányvállalat üzletpolitikájára gyakorolt befolyása hiányára utal.
- 283 Ami a felperesek azon kijelentését illeti, amely szerint az E.ON egy holdingtársaság, amely nem avatkozik bele az E.ON Ruhrgas működési tevékenységébe, meg kell jegyezni, hogy ez a körülmény önmagában nem elég annak kizárásához, hogy meghatározó befolyást gyakorolt az említett leányvállalatra. A társaságok csoportjának kontextusában ugyanis a holding olyan társaság, amely különböző társaságokban meglévő részesedések egyesítésére irányul, és amelynek e részesedések egységes irányításának biztosítása a feladata (lásd ebben az értelemben a Törvényszék T-69/04. sz., Schunk és Schunk Kohlenstoff-Technik kontra Bizottság ügyben 2008. október 8-án hozott ítéletének [EBHT 2008., II-2567. o.] 63. pontját).
- 284 Márpedig a felperesek szerint az E.ON igazgatótanácsának feladata „az E.ON mint integrált villamosenergia-vállalkozás igazgatása” és „[ez] vonatkozik a stratégiai fejlesztésre, a finanszírozási politikára és intézkedésekre, a piac általános irányítására, a kockázatkezelésre és a portfólió állandó optimalizálására”. E kijelentések megerősítik tehát, hogy az E.ON feladata volt az irányítás egységességének és a koordinációnak a biztosítása, ami befolyást gyakorolhatott az E.ON Ruhrgas piaci magatartására.
- 285 Tekintettel továbbá a felpereseknek a fenti 284. pontban említett kijelentéseire, különösen arra, mely szerint az E.ON feladata volt a piac általános irányítása, az a tény, hogy az E.ON igazgatótanácsának elnöke nem tudott a MEGAL gázvezetékre vonatkozó szerződési keretek átstrukturálásának részleteiről, nem elég a Ruhrgas piaci önállóságának bizonyításához, amennyiben pontos és különösen technikai tényezőről van szó.
- 286 A 2004. május 27-i találkozó jegyzőkönyvéből kitűnik egyébként, hogy bár az igazgatótanács elnöke nem tudott az átstrukturálás részleteiről, tudott arról a tényről, hogy a GDF gázt akart eladni Németországban a MEGAL gázvezetékéből, ami további bizonyítékot jelent az anyavállalatnak a leányvállalata tevékenységét illető üzleti kérdésekhez fűződő érdekére vonatkozóan.
- 287 Ebből következik, hogy a felperesek azon vélelem megdöntésére vonatkozó második kifogását, amely szerint az anyavállalat meghatározó befolyást gyakorolt a kizárólagos tulajdonában lévő leányvállalata magatartására, el kell utasítani, amennyiben nem nyert bizonyítást, hogy a leányvállalat önállóan

határozta meg a magatartását a piacon, anélkül hogy szükség lenne a Bizottság azon érvének vizsgálatára, amely szerint ezek a dokumentumok elfogadhatatlanok, mivel első alkalommal a Törvényszék előtt nyújtották be azokat.

- 288 Amennyiben az E.ON-nak betudható volt a jogsértésért való felelősség amiatt, hogy kizárólagos anyavállalat, az első kifogást mint hatástalant el kell utasítani, hiszen még ha el kellene is fogadni, nem kérdőjelezné meg a jogsértés betudhatóságát.
- 289 Mindenesetre, ami a felperesek által emelt első kifogást illeti, meg kell említeni, hogy a megtámadott határozat (280) preambulumbekzdésében a Bizottság azt állapította meg, hogy az E.ON a jogsértésben közvetlenül 2003-tól kezdve vett részt, amely időponttól kezdve átvette az E.ON Ruhrgast, és közvetlenül részt vett utóbbi tevékenységeiben. E kijelentés alátámasztása érdekében a Bizottság a GDF és az E.ON igazgatótanácsának elnöke közötti 2004. május 27-i találkozóra hivatkozik, amely során utóbbi a GDF agresszív németországi magatartásáról panaszkodott, és arról biztosította a GDF-et, hogy az E.ON nem kíván agresszív módon bejutni a francia piacra.
- 290 A felperesek azt állítják, hogy e találkozó nem bizonyítja az E.ON közvetlen részvételét a jogsértésben, amennyiben e találkozó nem minősülhet az EK 81. cikk önálló megsértésének, másodsor pedig a Bizottság tévesen vizsgálta a találkozó tartalmát, amennyiben a vizsgálat nem a MEGAL gázvezetékre, hanem az E.ON megszerzésére irányuló stratégiákra vonatkozott.
- 291 Igaz ugyan, hogy a Bizottság nem állította azt, hogy a 2004. május 27-i találkozó az EK 81. cikk önálló megsértésének minősült, az említett találkozó jegyzőkönyvéből kitűnik, hogy az E.ON igazgatótanácsának elnöke azt állította, hogy: „a kontinentális Európában az E.ON működésének nyugati határa Németország nyugati határa, nincs kiemelt érdek Franciaország vagy Spanyolország tekintetében”, de hogy „létezik [v]iszont Olaszországhoz és Svájcához fűződő érdek”. Márpedig e jegyzőkönyv tartalmában vagy azzal összefüggésben semmi nem sugallja azt a megállapítást – amit a felperesek tesznek –, hogy e kijelentések összefonódásra vagy szerzésre vonatkoztak.
- 292 Ellenkezőleg, a 2004. május 27-i találkozó jegyzőkönyvében említett előző információk a vállalkozások üzleti stratégiájára, különösen a GDF üzleti stratégiájára vonatkoznak, amelyet továbbra is úgy tekintenek, mint amely agresszív és veszélyes magatartást tanúsít a német piacon, amint az kitűnik a megtámadott határozat (121) preambulumbekzdéséből.
- 293 Következésképpen a felperesek érveinek nem lehet helyt adni.
- 294 A fentiek összességére tekintettel a Bizottság helytállóan állapította meg, hogy az E.ON Ruhrgas magatartása az anyavállalatának, az E.ON-nak volt betudható. Következésképpen a felperesek által felhozott ötödik jogalapot el kell utasítani.

2. A bírság összegének csökkentésére irányuló kérelmekről

- 295 A bírság összegének csökkentésére irányuló kérelmek alátámasztása érdekében a felperesek egyetlen, a bírság összegének helytelen kiszámítására alapított jogalpra hivatkoznak.
- 296 A felperesek azt állítják, hogy a Bizottság hibát követett el a bírság kiszámításakor, amennyiben a szóban forgó jogsértés a francia piacon 2004 augusztusában, nem pedig 2005 szeptemberében ért véget. Következésképpen a velük szemben kiszabott bírságot csökkenteni kell. A válaszban a felperesek pontosítják, hogy mindenesetre a bírság összegének kiszámításakor a Bizottságnak nem kellett volna figyelembe vennie az első felperes 2004 utáni forgalmát.
- 297 Amint kitűnik a második jogalap vizsgálatából, a Bizottság nem bizonyította jogilag megkövetelt módon, hogy a szóban forgó jogsértés – a francia gázpiac tekintetében – folytatódott 2004. augusztus 13. után, 2005. szeptember 30-ig.

- 298 Módosítani kell tehát a megtámadott határozatot a bírság felperesekkel szemben kiszabandó végleges összegének meghatározása során a francia piacon elkövetett jogsértés időtartamának, a jelen esetben a 2000. augusztus 10-től (lásd a fenti 93. pontot) 2004. augusztus 13-ig (lásd a fenti 257. pontot) tartó időtartamnak a figyelembevétele érdekében. Egyebekben a Törvényszék úgy véli, semmilyen, imperatív jogalaphoz kapcsolódó indok, amelyre hivatalból köteles hivatkozni (lásd ebben az értelemben a Bíróság C-389/10. P. sz., KME Germany és társai kontra Bizottság ügyben 2011. december 8-án hozott ítéletének [EBHT 2011., I-12789. o.] 131. pontját), nem igazolja a felperesekkel szemben kiszabott bírság csökkentését.
- 299 E tekintetben, ha alkalmazásra kerülne a Bizottság által a bírság összegének meghatározása érdekében használt, a megtámadott határozat (339) és (358)–(391) preambulumbekzdéséből kiderülő módszer, nevezetesen (a franciaországi éves eladások átlagára alkalmazott kiindulási százalékos arány x a jogsértés időtartama Franciaországban) + (a franciaországi éves eladások átlagára alkalmazott kiegészítő összegre vonatkozó százalék) + (a németországi éves eladások átlagára alkalmazott kiindulási százalékos arány x a jogsértés időtartama Németországban) + (a németországi éves eladások átlagára alkalmazott kiegészítő összegre vonatkozó százalék), a franciaországi jogsértés időtartamára vonatkozó helyesbített adatokat (4 év az 5,5 év helyett) és a francia piacon való jogsértéssel kapcsolatos eladások átlagát használva a megtámadott határozat Törvényszék által történő részleges megsemmisítésének figyelembevétele érdekében, a felperesek bírsága összegének 267 millió eurónak kellene lennie.
- 300 Emlékeztetni kell azonban arra, hogy az EK 229. cikk alkalmazásával az 1/2003 rendelet 31. cikke által a Törvényszékre ruházott korlátlan felülvizsgálati jogkör a szankció jogszerűségének egyszerű felülvizsgálatán túl – amely csupán a megsemmisítés iránti kereset elutasítását, vagy a megtámadott jogi aktus megsemmisítését teszi lehetővé – feljogosítja a Törvényszéket arra, hogy saját értékelését léptesse a Bizottság értékelése helyébe, következésképpen megsemmisítés nélkül is megváltoztassa a megtámadott jogi aktust a tényállás valamennyi körülményét figyelembe véve, például a kiszabott bírság összegének módosításával, amennyiben a bírság összegének kérdése az értékelésére van bízva (lásd ebben az értelemben a Bíróság C-3/06. P. sz., Groupe Danone kontra Bizottság ügyben 2007. február 8-án hozott ítéletének [EBHT 2007., I-1331. o.] 61. és 62. pontját, valamint a C-534/07. P. sz., Prym és Prym Consumer kontra Bizottság ügyben 2009. szeptember 3-án hozott ítéletének [EBHT 2009., I-7415. o.] 86. pontját, és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot).
- 301 E tekintetben meg kell említeni, hogy a Törvényszéket nem kötik a Bizottság számításai, sem pedig a Bizottság iránymutatása, amikor a korlátlan felülvizsgálati jogköre alapján határoz (lásd ebben az értelemben a fenti 251. pontban hivatkozott BASF és UCB kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítélet 213. pontját, és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot), hanem el kell végeznie a saját értékelését, figyelembe véve az adott ügy összes körülményét.
- 302 Márpedig a jelen esetben a Törvényszék azon az állásponton van, hogy a Bizottság által a bírság meghatározása érdekében alkalmazott, a fenti 299. pontban ismertetett módszer nem veszi figyelembe az összes releváns körülményt.
- 303 Ugyanis e módszernek a franciaországi jogsértés időtartamára és ebben az időszakban a francia piacon a jogsértéssel kapcsolatos eladások átlagára vonatkozó helyesbített adatokra történő alkalmazása a felperesekkel szemben kiszabott bírság nagyon aránytalan csökkenését eredményezi a megállapított hiba relatív jelentőségéhez képest. Ugyanis míg a Bizottság hibája csak a francia piacra, és a Bizottság által eredetileg megállapított 5 évből és másfél hónapból csak 12 és fél hónapra vonatkozik az említett piacon elkövetett jogsértést illetően, a Bizottság módszerének alkalmazása a bírság több mint 50%-os csökkentéséhez vezetne.
- 304 Ráadásul a Bizottság módszerének a bírság összegének meghatározása során történő alkalmazása a német piacon elkövetett jogsértés relatív jelentőségének alulértékeléséhez vezetne a francia piacon elkövetett jogsértés relatív jelentőségéhez képest.

305 Ezenkívül a megtámadott határozatnak a bírság összegének a jogsértés időtartamára tekintettel történő meghatározása szempontjából való részleges megsemmisítéséből a bírság összegére vonatkozóan levonható esetleges következményekkel kapcsolatban a feleknek a tárgyaláson való meghallgatását követően, és az előbbi, különösen a 303. és 304. pontban szereplő megfontolások összességére tekintettel, a jelen ügy összes körülményét, különösen a szóban forgó jogsértés időtartamát és súlyát figyelembe véve a felperesekkel szemben kiszabott bírság végleges összegét 320 millió euróban kell megállapítani.

A költségekről

- 306 Az eljárási szabályzat 87. cikkének 2. §-a alapján a Törvényszék a pervesztes felet kötelezi a költségek viselésére, ha a pernyertes fél ezt kérte. Azonban az említett szabályzat 87. cikke 3. §-ának első bekezdése alapján részleges pernyertesség esetén, illetve kivételes okból a Törvényszék elrendelheti a költségeknek a felek közötti megosztását, vagy határozhat úgy, hogy mindegyik fél maga viselje saját költségeit.
- 307 Tekintettel arra a tényre, hogy mindegyik fél részlegesen pernyertes lett, úgy kell határozni, hogy mindegyik fél maga viselje saját költségeit.

A fenti indokok alapján

A TÖRVÉNYSZÉK (ötödik tanács)

a következőképpen határozott:

- 1) **A Törvényszék megsemmisíti az [EK 81. cikk] alkalmazására vonatkozó eljárásban (COMP/39.401 – E.ON/GDF-ügy) 2009. július 8-án hozott C(2009) 5355 végleges bizottsági határozat 1. cikkét, egyrészt amennyiben az azt állapítja meg, hogy a jogsértés 1980. január 1-jétől legalább 1998. április 24-ig tartott a Németországban elkövetett jogsértést illetően, másrészt pedig amennyiben Franciaországban a 2004. augusztus 13. és 2005. szeptember 30. között elkövetett jogsértés létezését állapítja meg.**
- 2) **A Törvényszék az E.ON Ruhrgas AG-vel és az E.ON AG-vel szemben a C(2009) 5355 végleges határozat 2. cikkének a) pontjában kiszabott bírság összegét 320 millió euróban állapítja meg.**
- 3) **A Törvényszék a keresetet ezt meghaladó részében elutasítja.**
- 4) **Mindegyik fél maga viseli saját költségeit.**

Papasavvas

Vadapalas

O'Higgins

Kihirdetve Luxembourgban, a 2012. június 29-i nyilvános ülésen.

Aláírások

Tartalomjegyzék

Jogi háttér	2
1. Az Európai Unió joga	2
2. A nemzeti jogok	2
A német jog	2
A francia jog	3
A jogvita előzményei	3
1. Az érintett vállalkozások	3
2. A MEGAL-megállapodás	4
3. Közigazgatási eljárás	5
A megtámadott határozat	5
Az eljárás és a felek kérelmei	8
A jogkérdésről	8
1. A megtámadott határozat megsemmisítésére vonatkozó kérelmek	8
Az EK 81. cikk (1) bekezdésének megsértésére alapított első jogalapról	9
– Az első részből	9
– A második részből	12
– A harmadik részből	17
– A negyedik részből	18
– Az ötödik részből	20
– A hatodik jogalapról	21
A jogsértés időtartamának vizsgálata során elkövetett téves jogalkalmazásra alapított második jogalapról	22
– A szóban forgó jogsértés megszűnéséről	22
– A szóban forgó vállalkozásoknak a gázpiacok liberalizációját követően tanúsított magatartásáról	34
Az egyenlő bánásmód elvének megsértésére alapított harmadik jogalapról	35
A negyedik, az 1975. évi megállapodásból eredő állítólagos jogsértések elévülésére alapított jogalapról	37

Az ötödik, arra alapított jogalapról, hogy a második felperes nem felelős az első felperes cselekedeteiért	37
2. A bírság összegének csökkentésére irányuló kérelmekről	39
A költségekről	41